

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu:

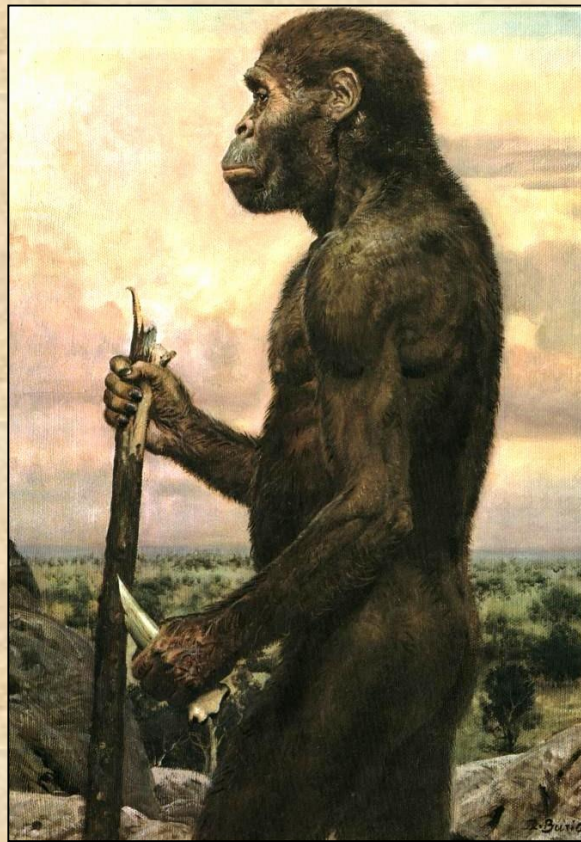
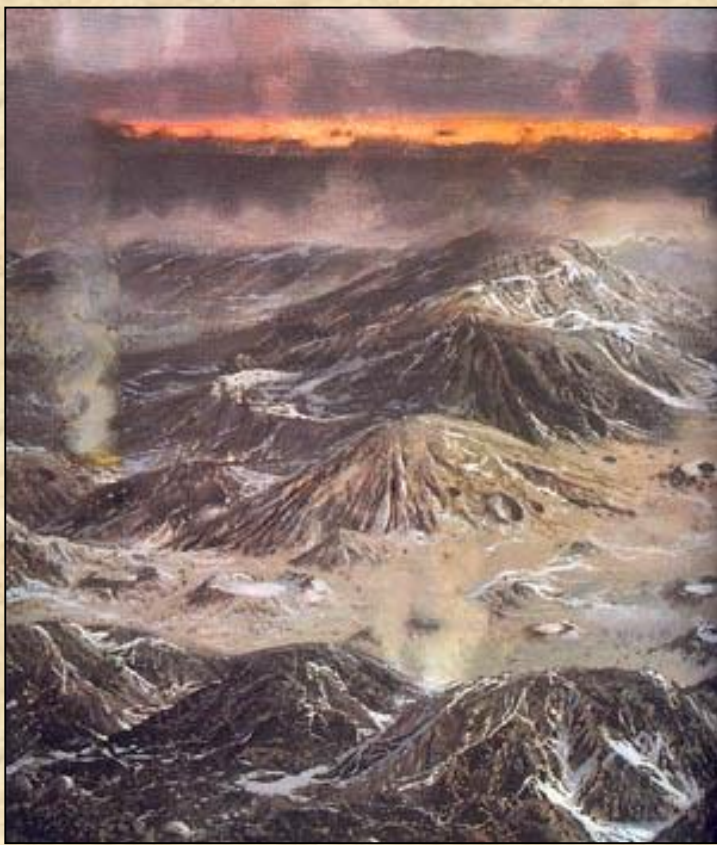
**Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace
v přípravě budoucích učitelů**

Registrační číslo:

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA

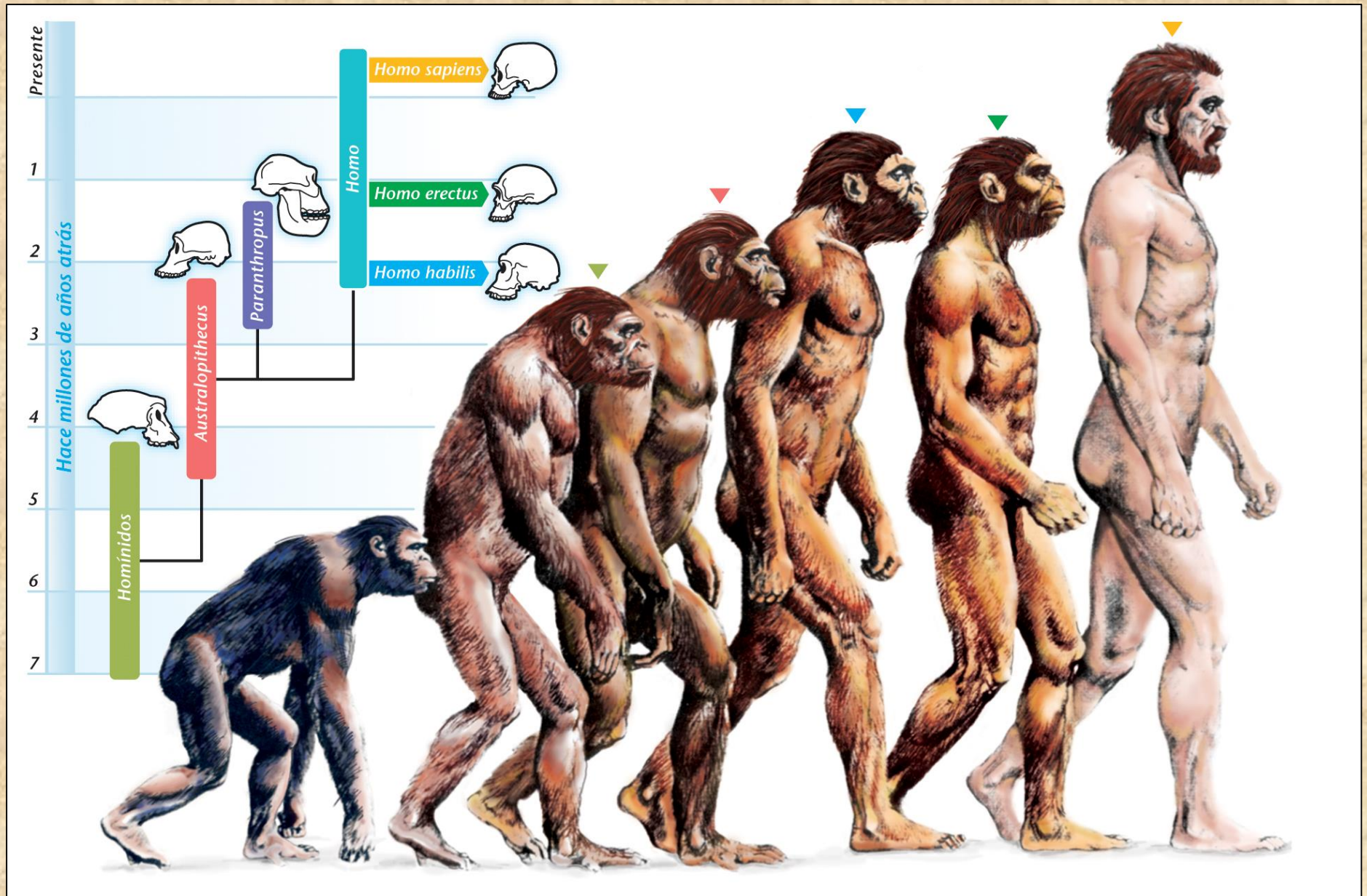
PREHISTORIE II.

Zdroj obrázků v prezentaci: Wikimedia Commons

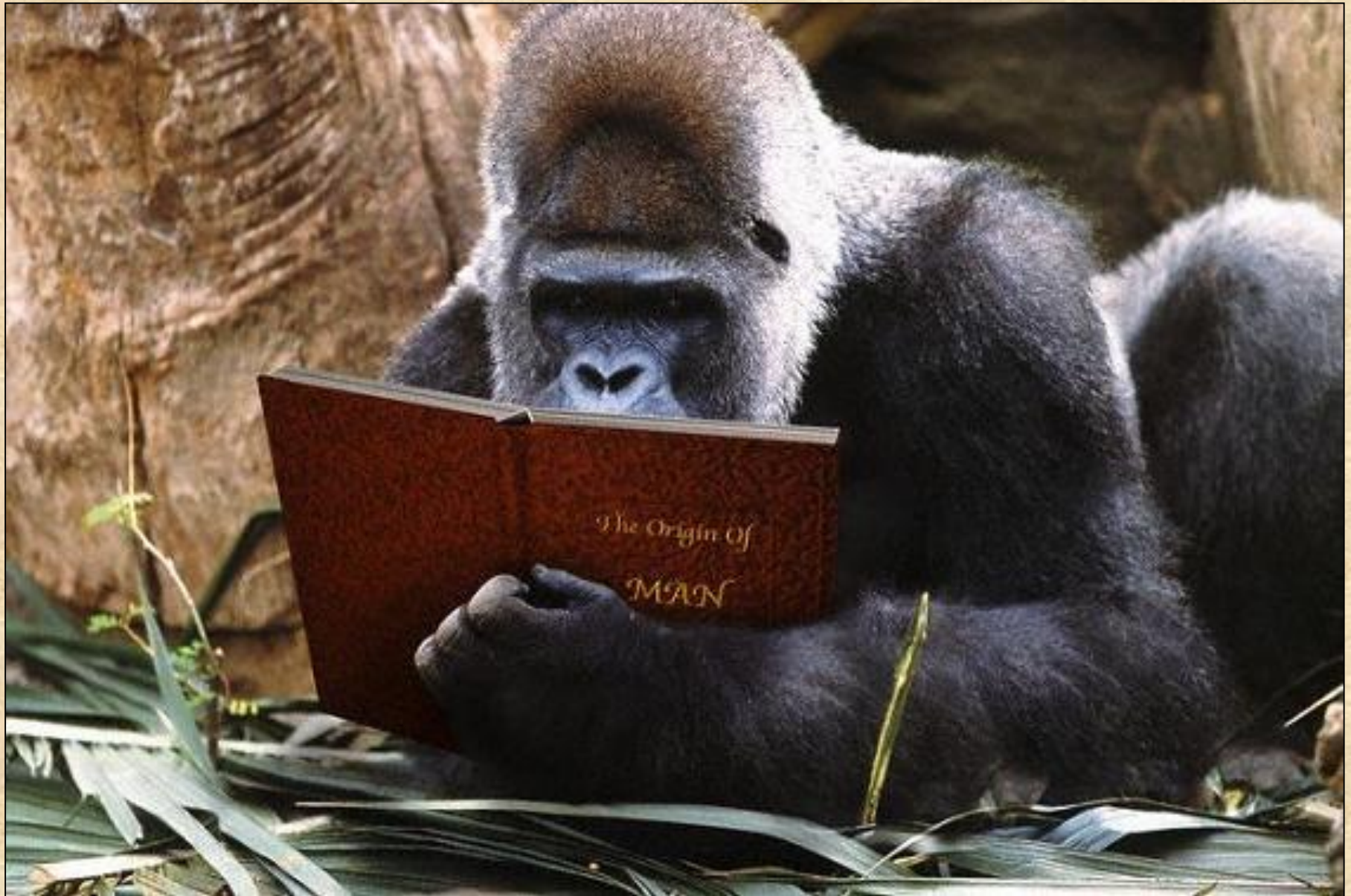

ANTROPOGENEZE

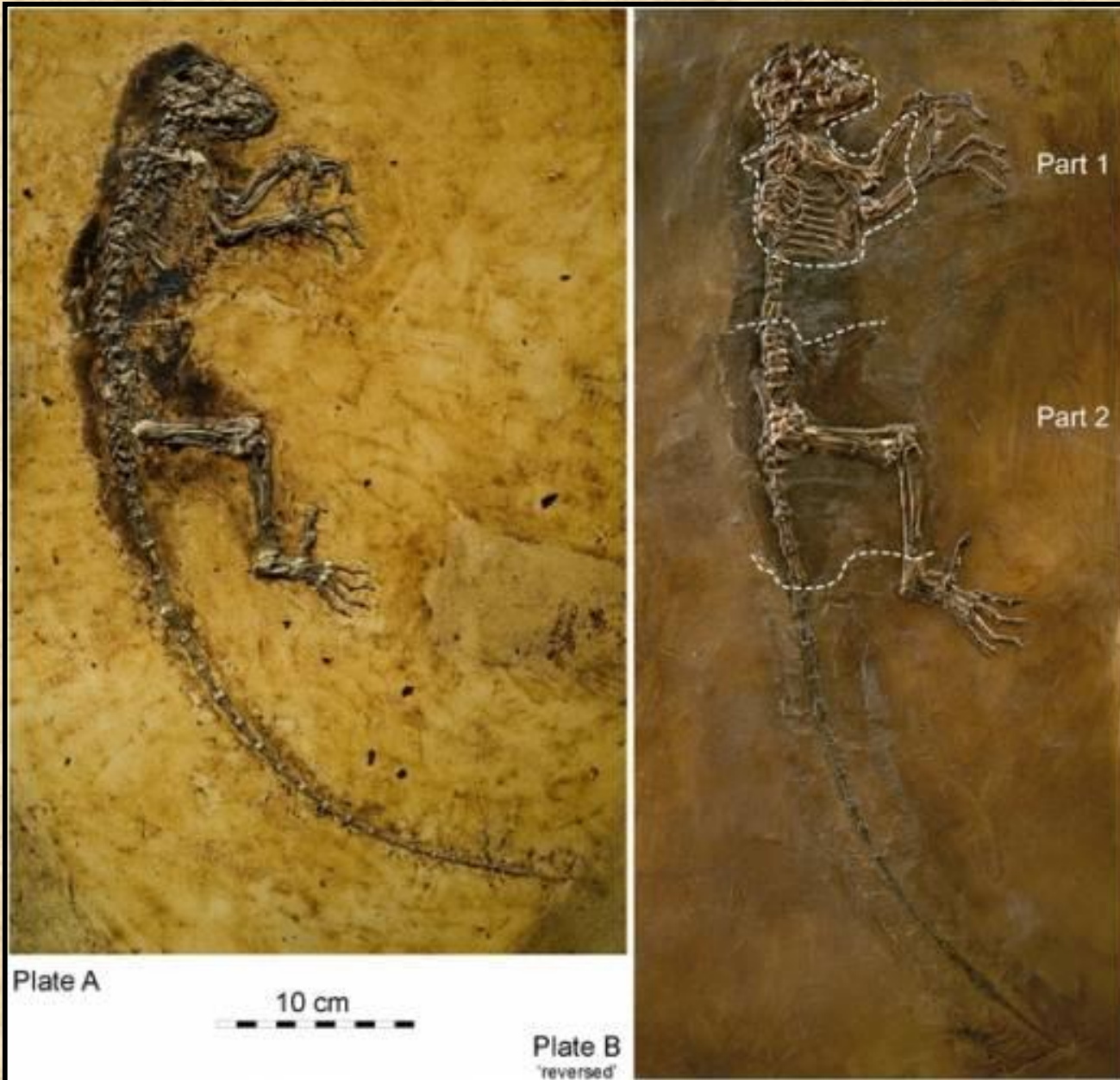
Vývoj rodu Homo

Počátek vývoje primátů = 46 milionů let BP

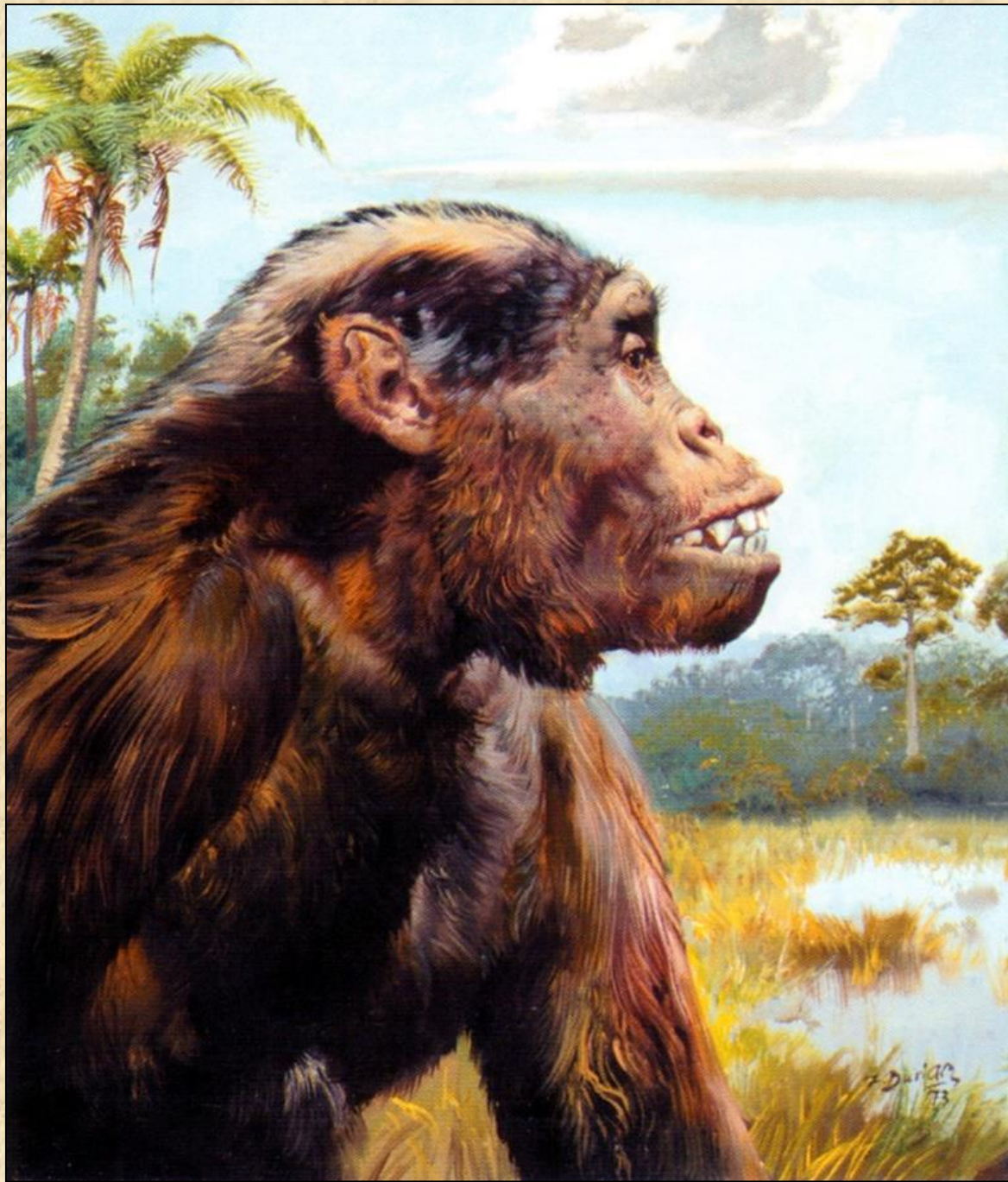
Začátek antropogeneze: *Darwinius masillae* - „Ida“

- ✓ *Darwinius masillae*
- ✓ 2009
- ✓ Joren Hurum
- ✓ Universita Oslo
- ✓ rozhraní mezi primitivními primáty a lidoopy
- ✓ 47 miliónů let
- ✓ Ida

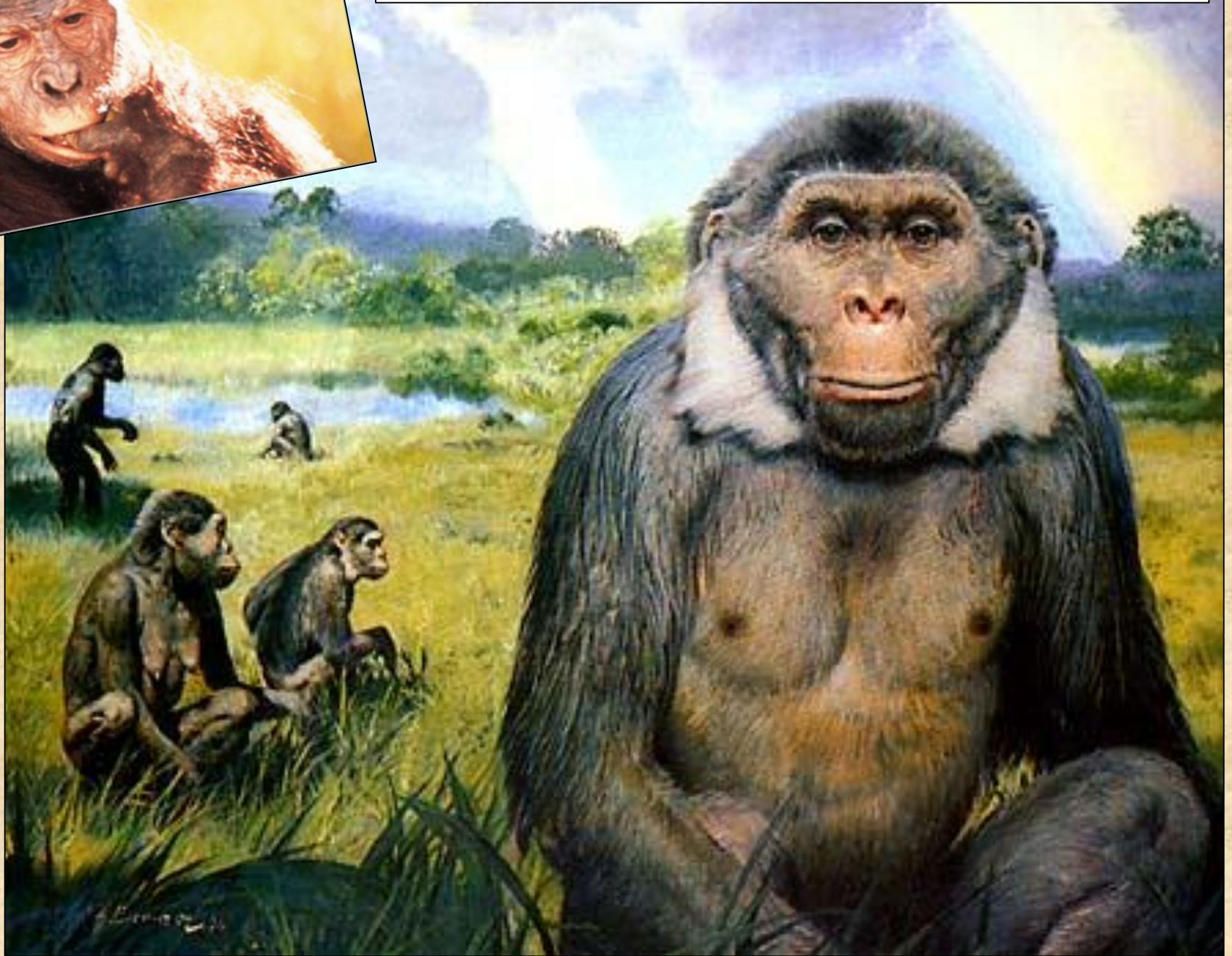
Darwinius masillae - rekonstrukce

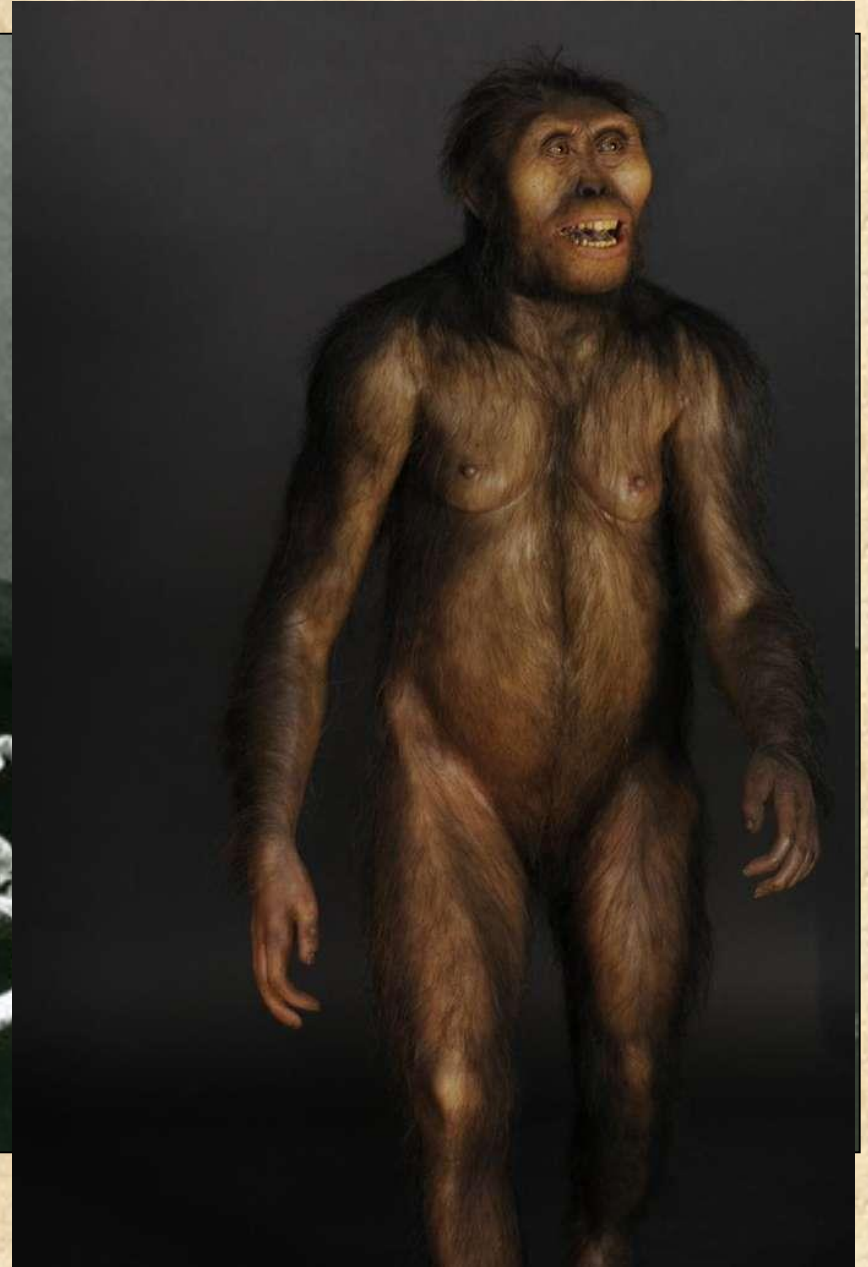

**5 milionŭ BP - seed eaters
Australopithecus afarensis (Lucy)**

Lucy 1974, australopithecus afarensis, rekonstrukce

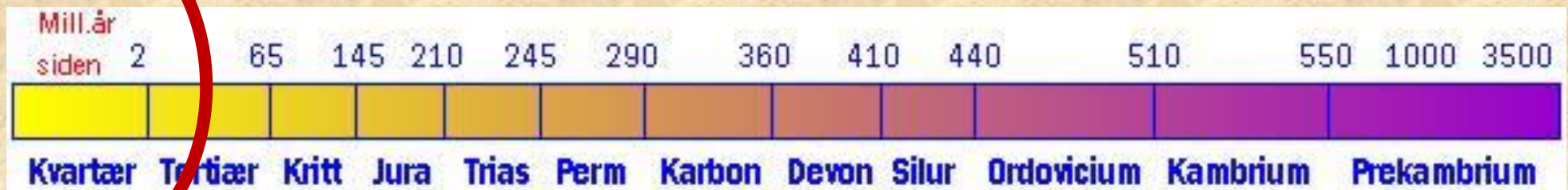
ČTVRTOHORY ANTHROPOZOIKUM

pleistocén: glaciály a interglaciály

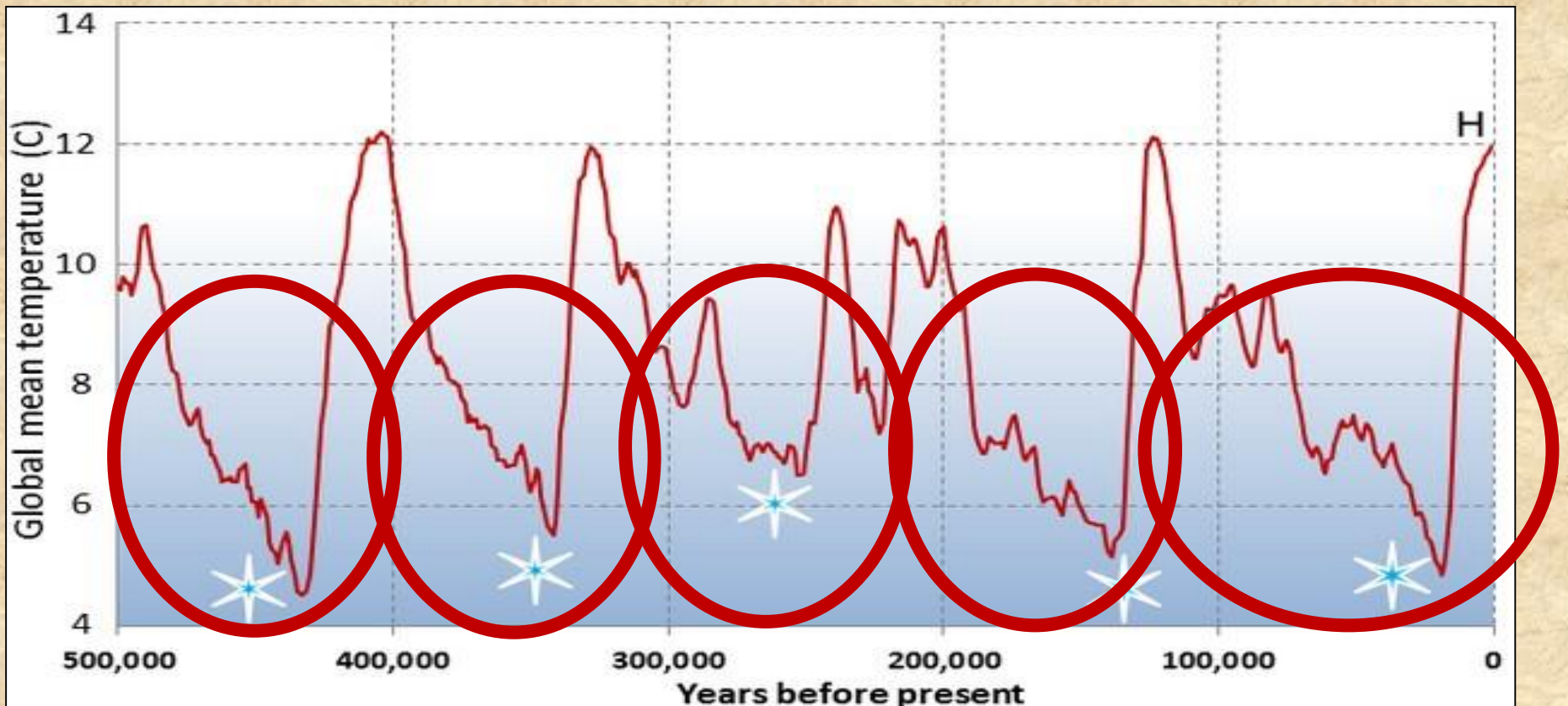
holocén: geologická současnost

cca 3 miliony – současnost

vývoj rodu Homo

Glaciály: donau, günz, mindel, riss, würm (110 tis - 10 tis BC)

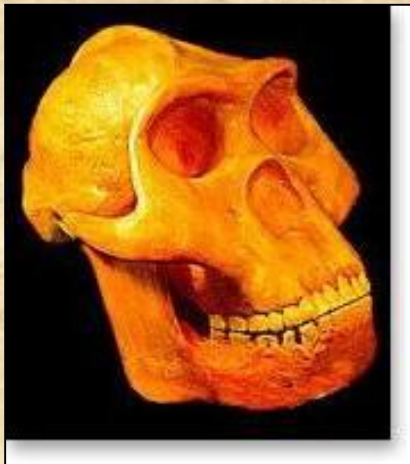
ANTROPOGENEZE

Homo habilis
(Homo ergaster)
Homo erectus
Homo sapiens
Homo sapiens sapiens

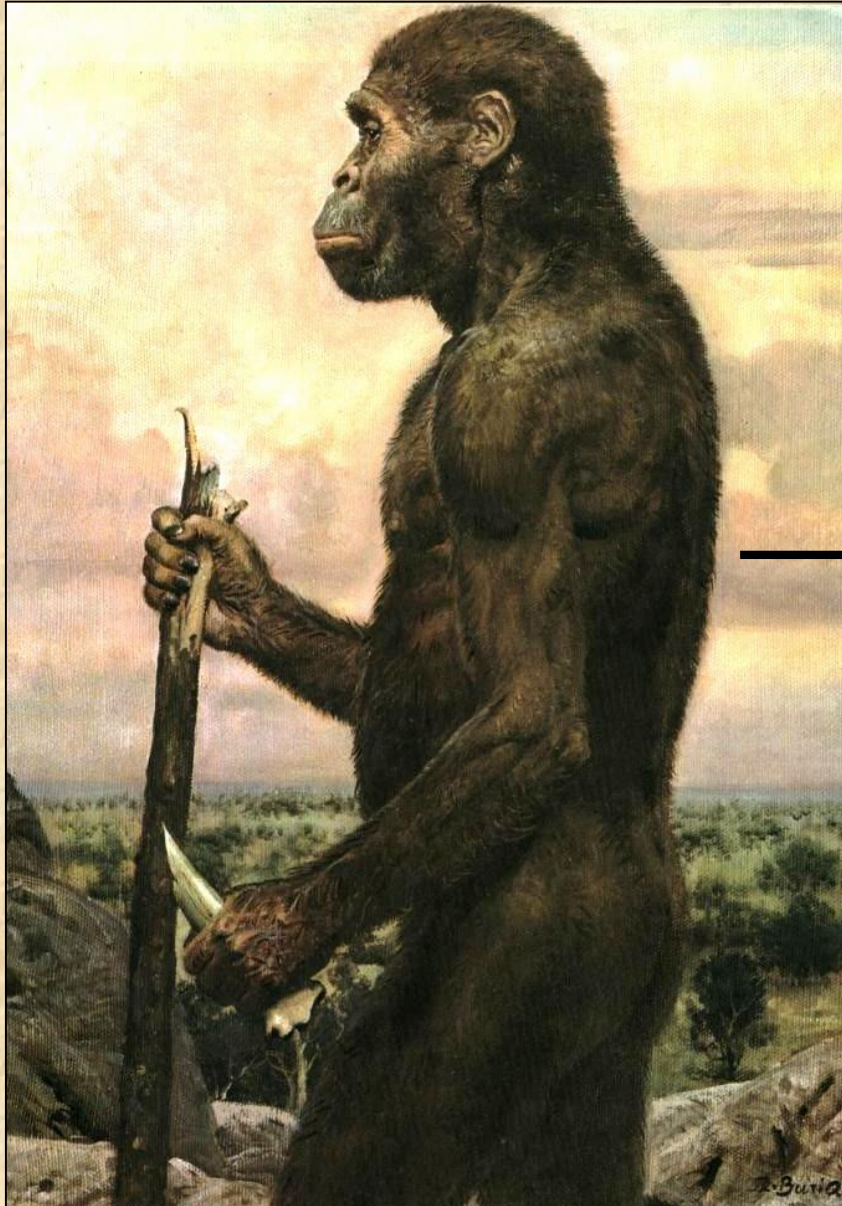
2 hlediska vývoje:

hominizace

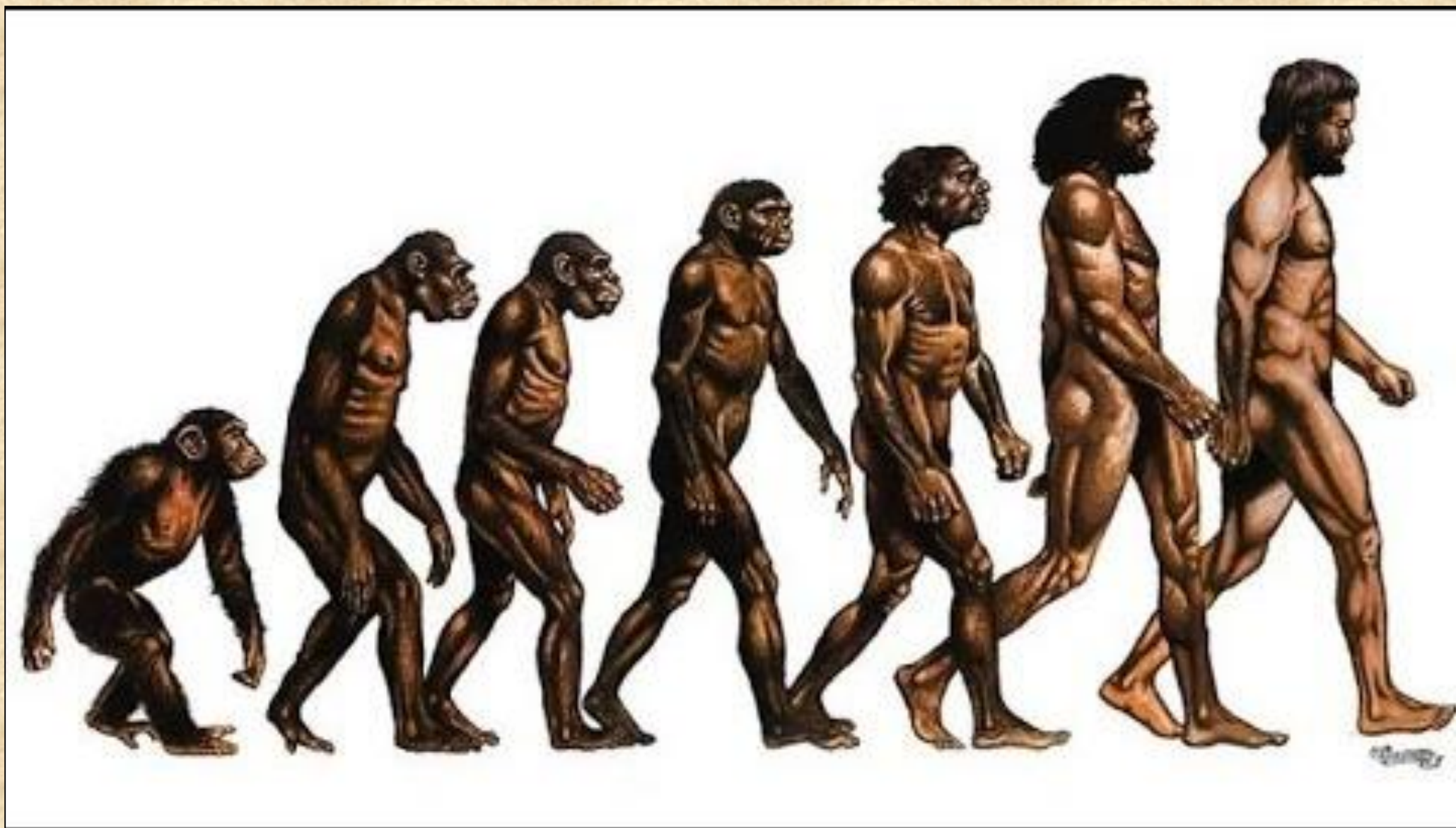
sapientace

Hominizace:

Hominizace: „polidšťování“

Hominizace: prudký fyzický rozvoj

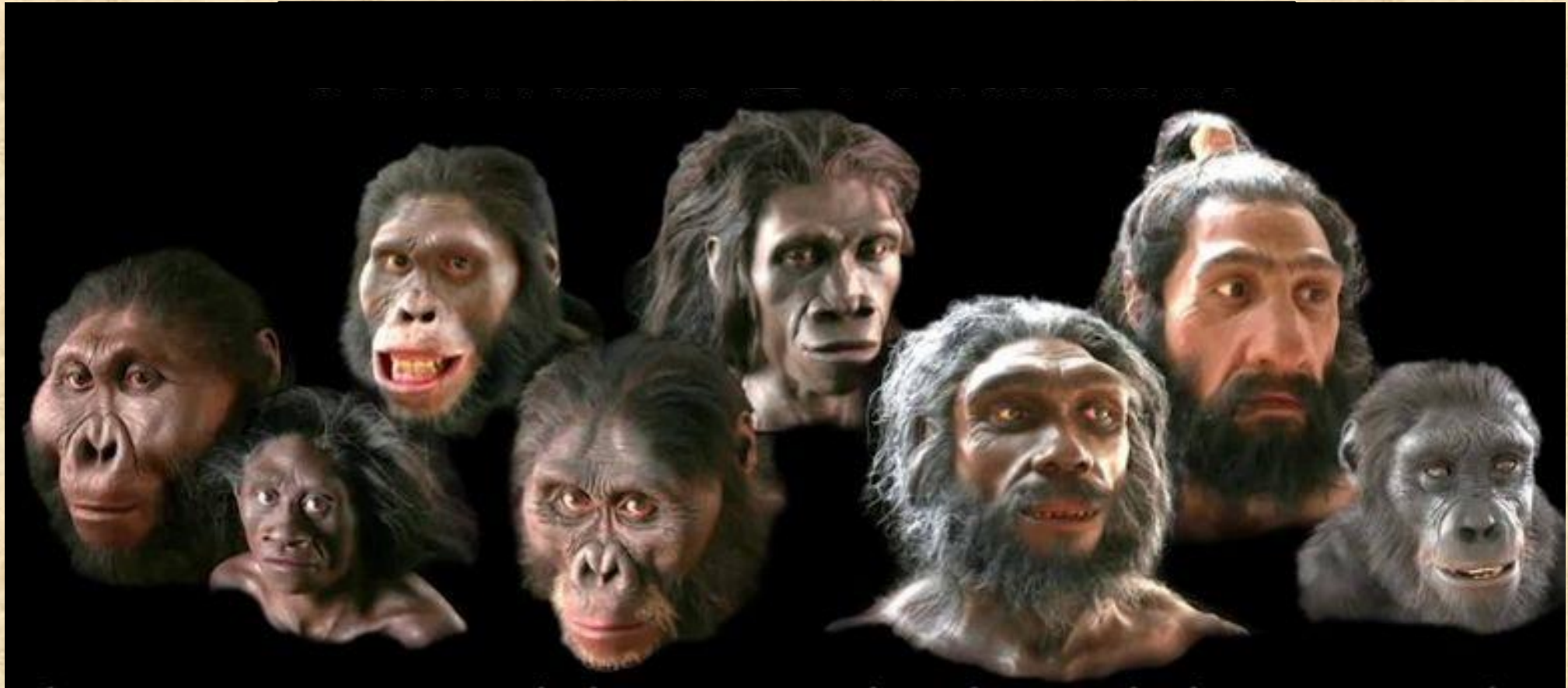
- ✓ napřimování postavy - stavba páteře
- ✓ tvar kostí končetin a pánve (miskovitá)
- ✓ stavba ruky - opozice palce
- ✓ stavba nohy - dvojitá klenba, bipedie
- ✓ mozkovna + obličejová část
- ✓ ústní dutina - zuby, jazyk
- ✓ brada, uši, rty
- ✓ celoroční pohlavní aktivita

Sapientace:

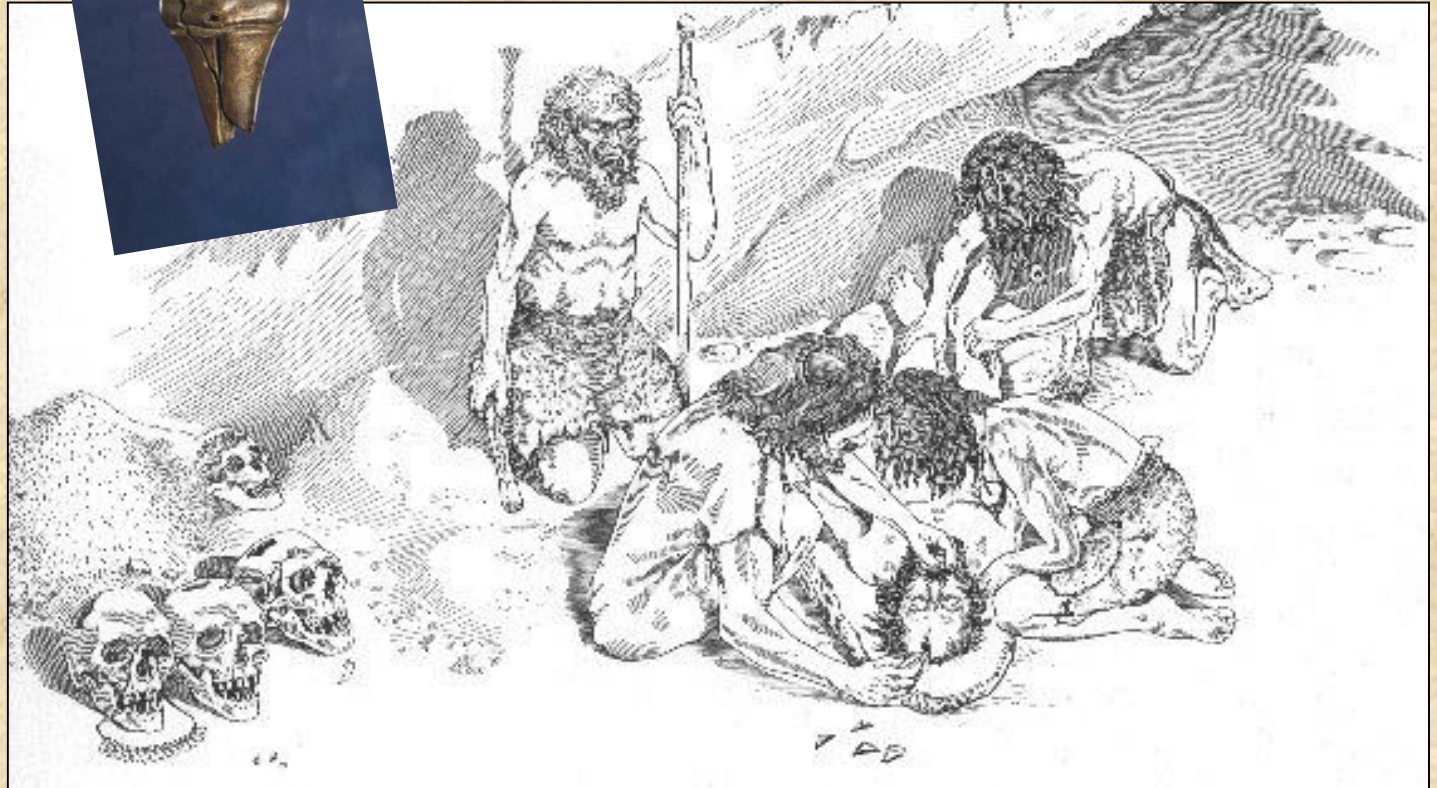
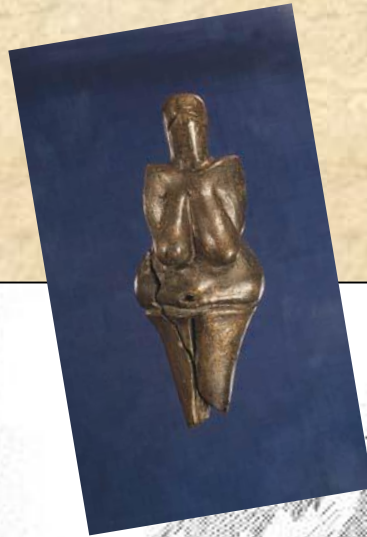

Sapientace: „zmoudřování“

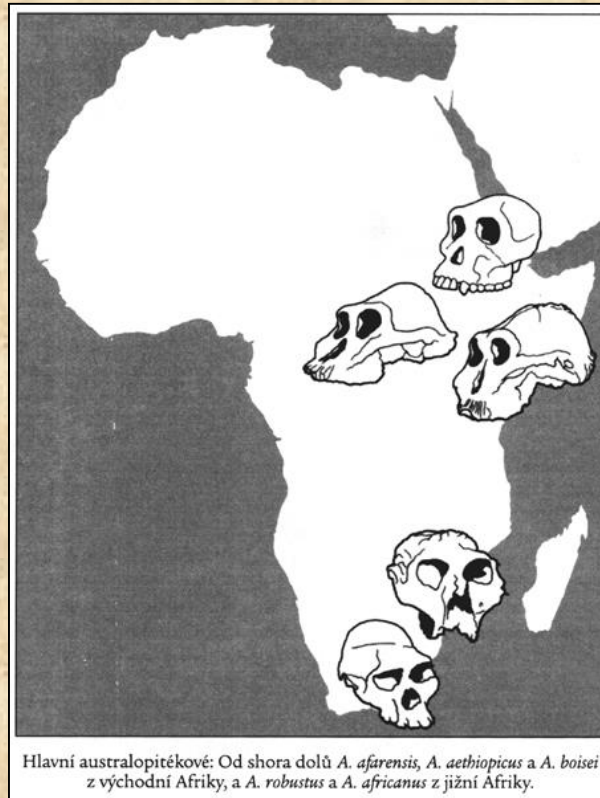
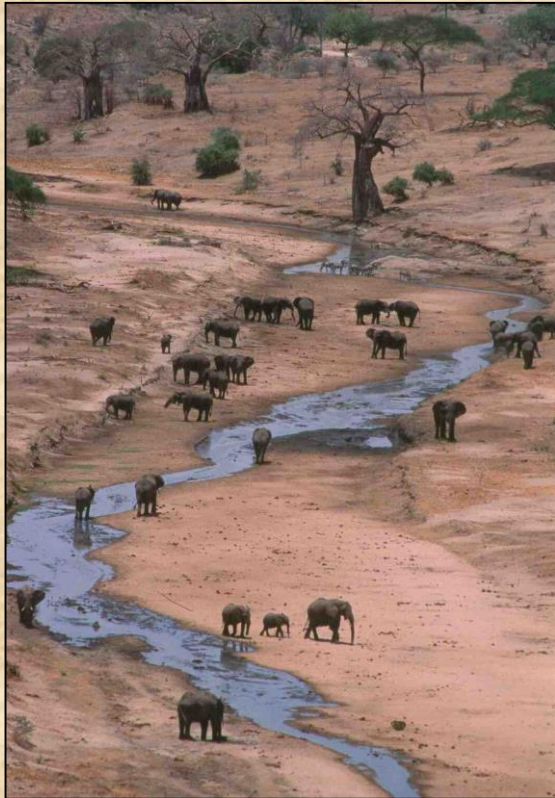

Sapientace: formování myšlenkových procesů změna pudového jednání v uvědomělé

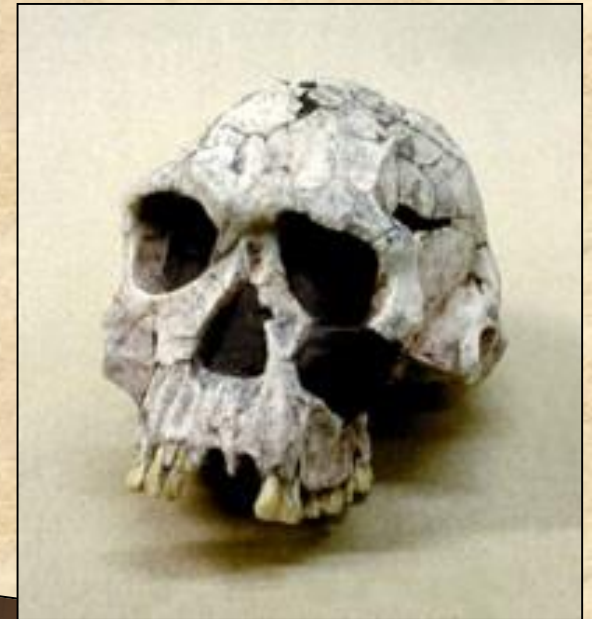
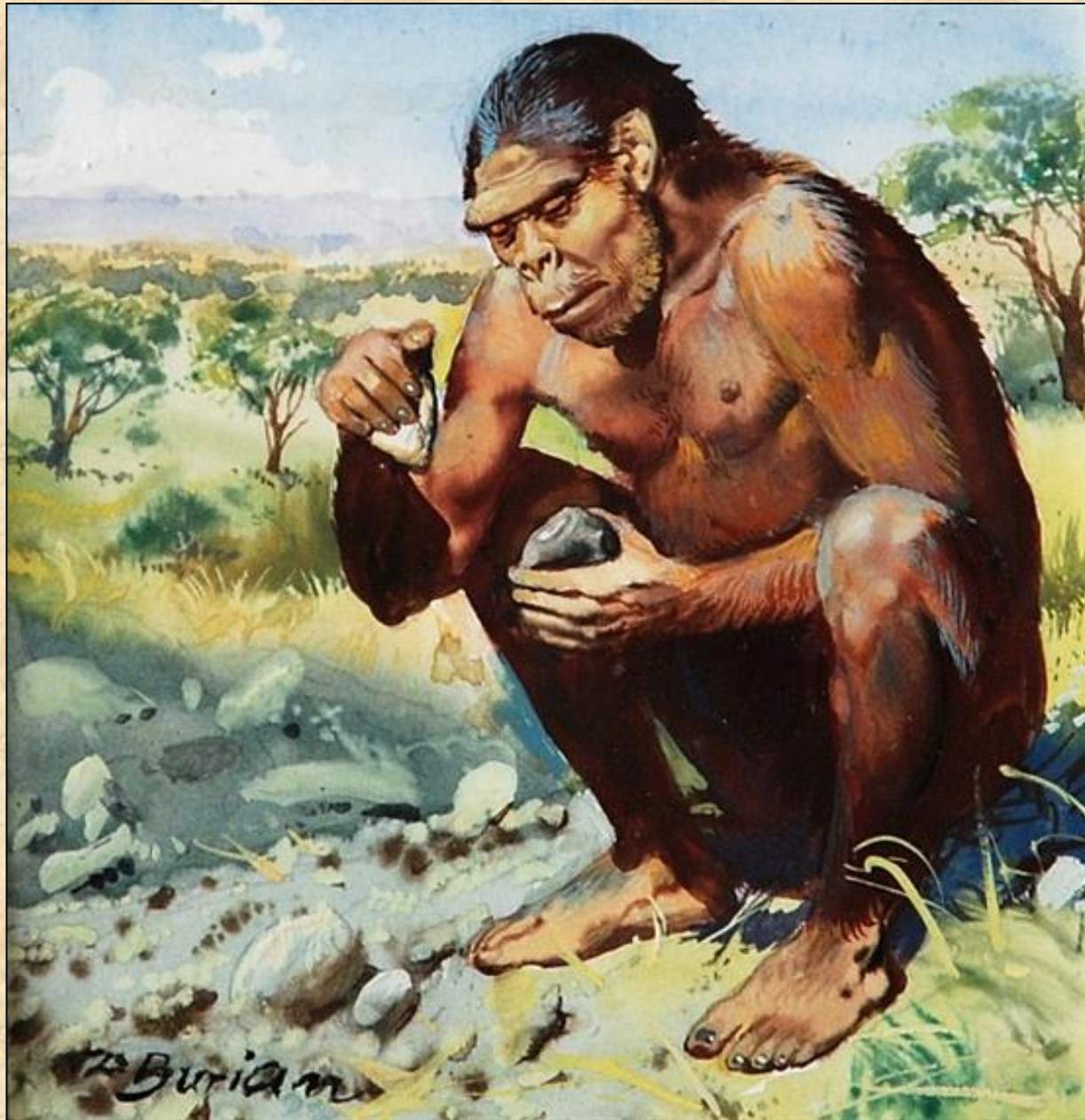
- ✓ sdružování (pár, stádo, smečka X velká rodina + hierarchie)
- ✓ rodinný život
- ✓ morálka
- ✓ náboženství
- ✓ pohřbívání
- ✓ umění
- ✓ řeč ???

Afrika, Tanzánie, Ngoro-Ngoro = „kolébka“ lidstva

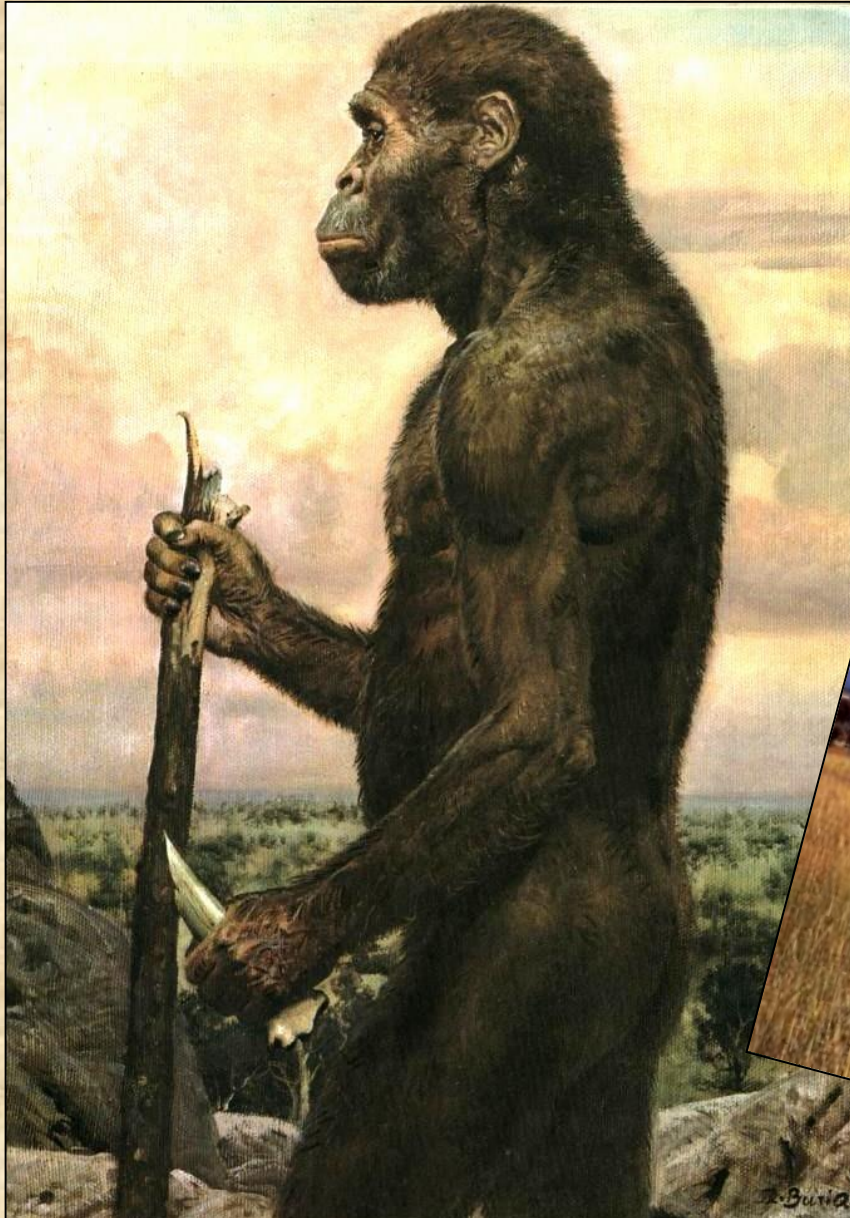

HOMO HABILIS, člověk zručný

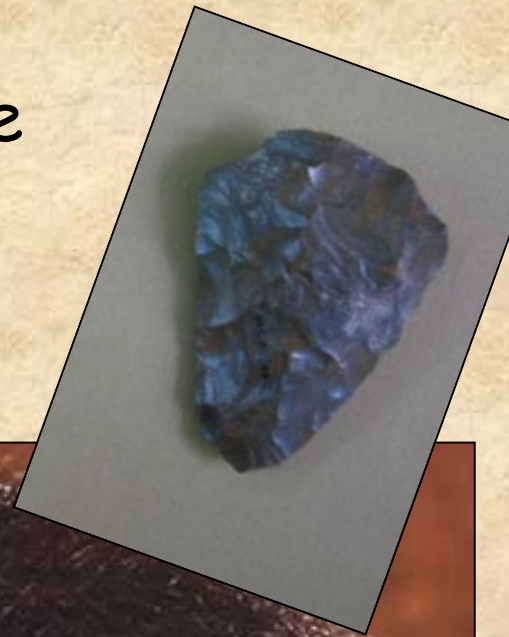
Homo habilis, člověk zručný

3 mil (2,7) – 1 mil

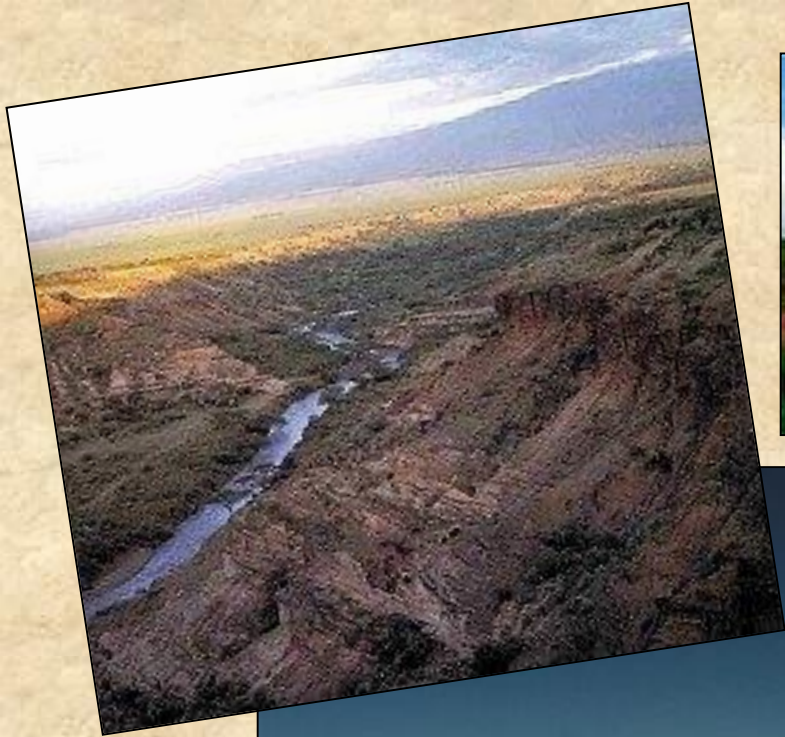
Homo habilis objeven v Olduvai Gorge

objevitel: Louis Leakey 1960

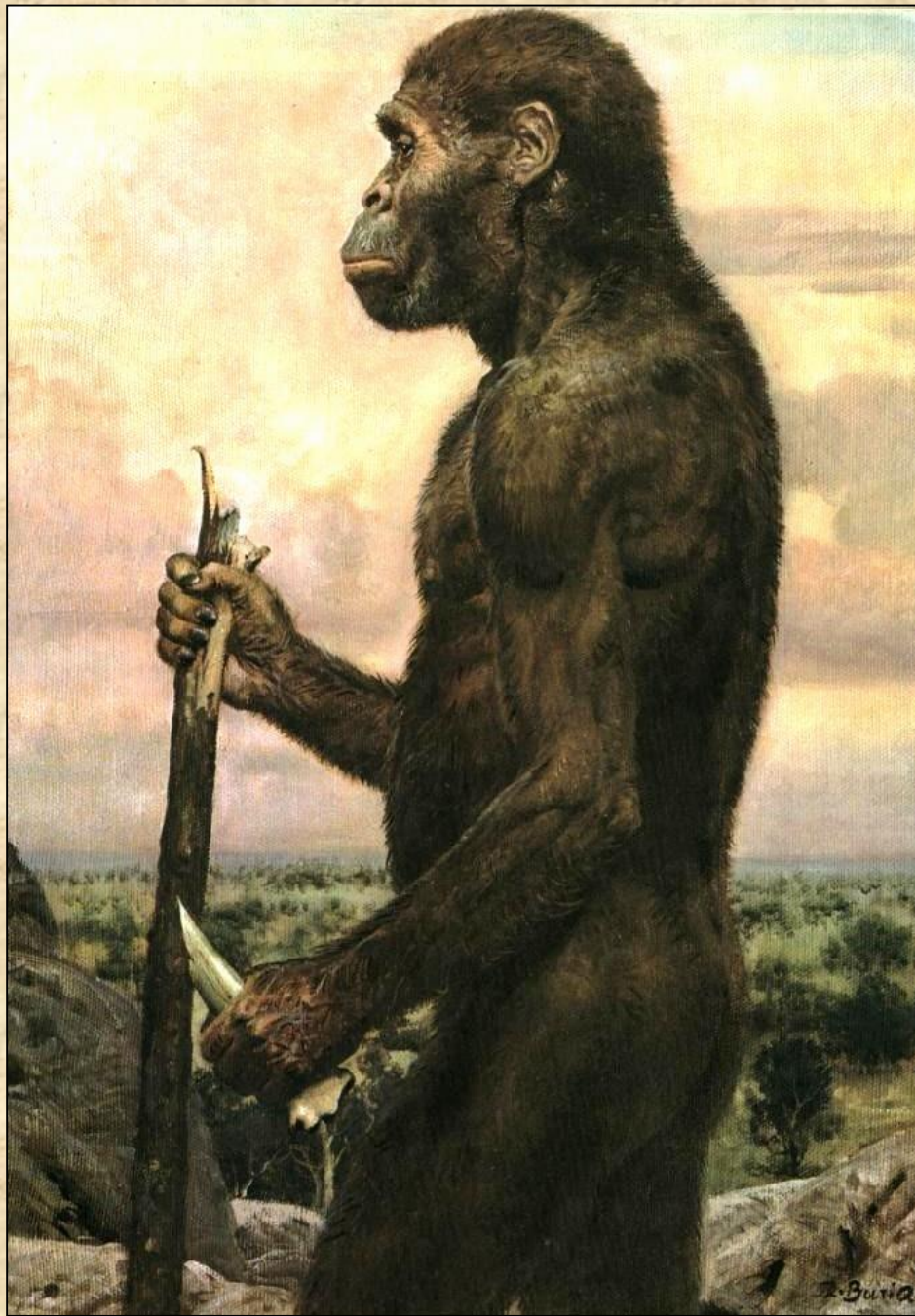
Dr. Louis Leakey (1903 - 1972)

Olduvajská rokle

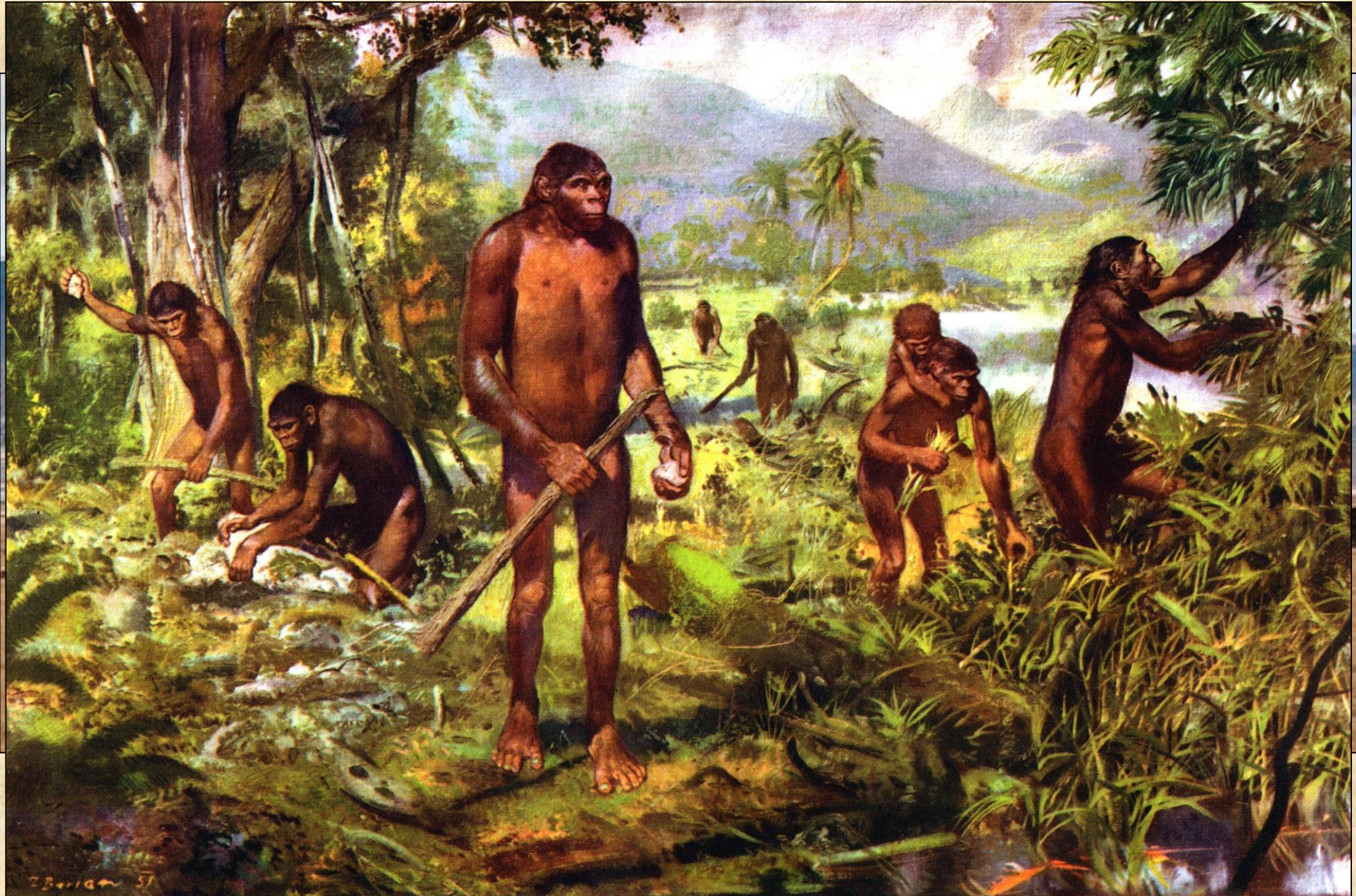

Homo habilis: paleorekonstrukce

- ✓ 135 cm / 42 kg
- ✓ mozek 650 cm³
- ✓ Brocaova oblast mozku = centrum řeči
- ✓ základ: rostlinná potrava
- ✓ klacky, kyje + **PĚSTNÍ KLÍNY**
technika: chellen
- ✓ doložen dílčí lov X likvidace zbytků po lovu šelem
- ✓ stavba umělých obydlí
- ✓ život v menších skupinách
- ✓ Olduvai Tanzánie, Omo Etiopie, Turkana Keňa

Homo habilis: biotop + paleorekonstrukce Zdeněk Burian

Homo habilis v africké savaně časté využívání mršin či kořisti šelem

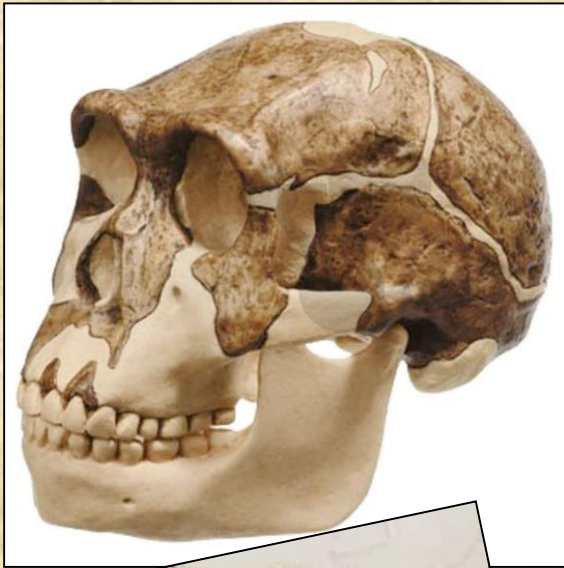
HOMO ERGASTER, člověk dělný

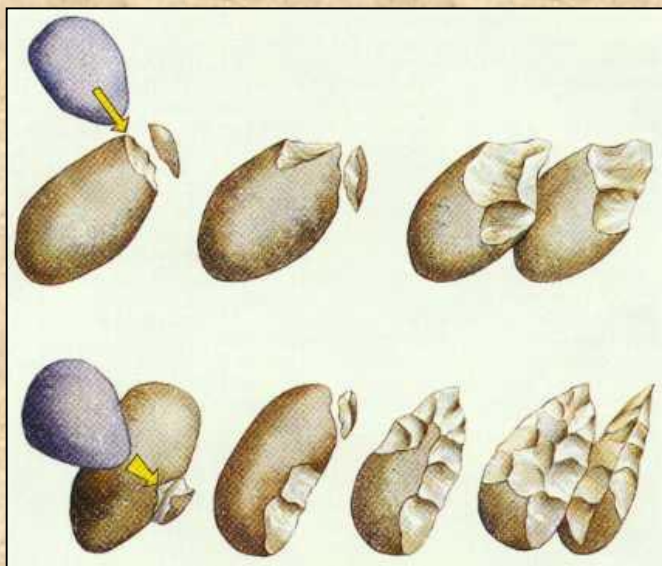
Homo ergaster, 1,9 - 1,6 mil BP

Keňa, jezero Turkana (dř. Rudolfovo jezero)

objevitel: Richard Leakey, popsal: Colin Groves, Vr. Mazák

Homo ergaster současník Homo habilis X dokonalejší nástroje

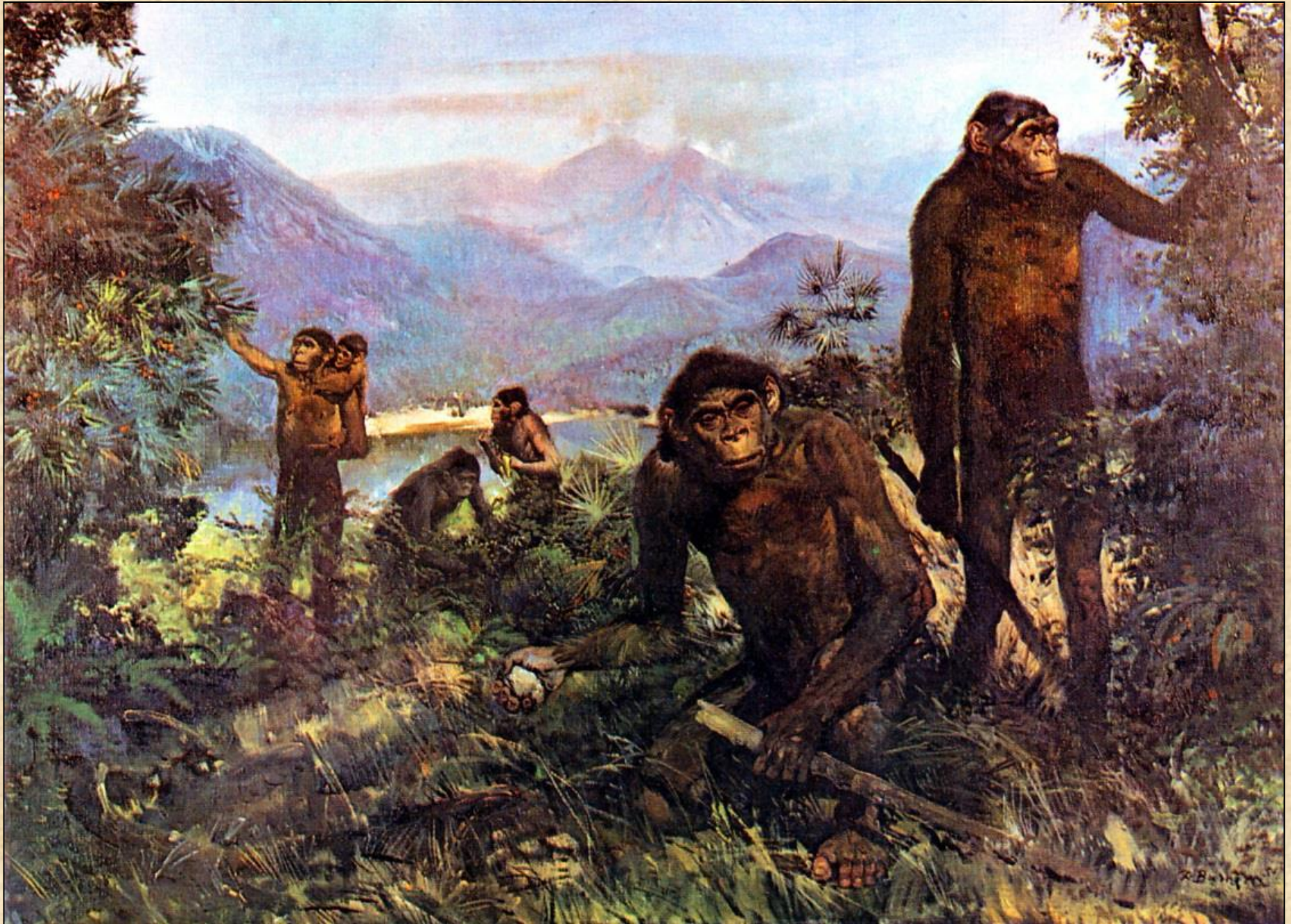

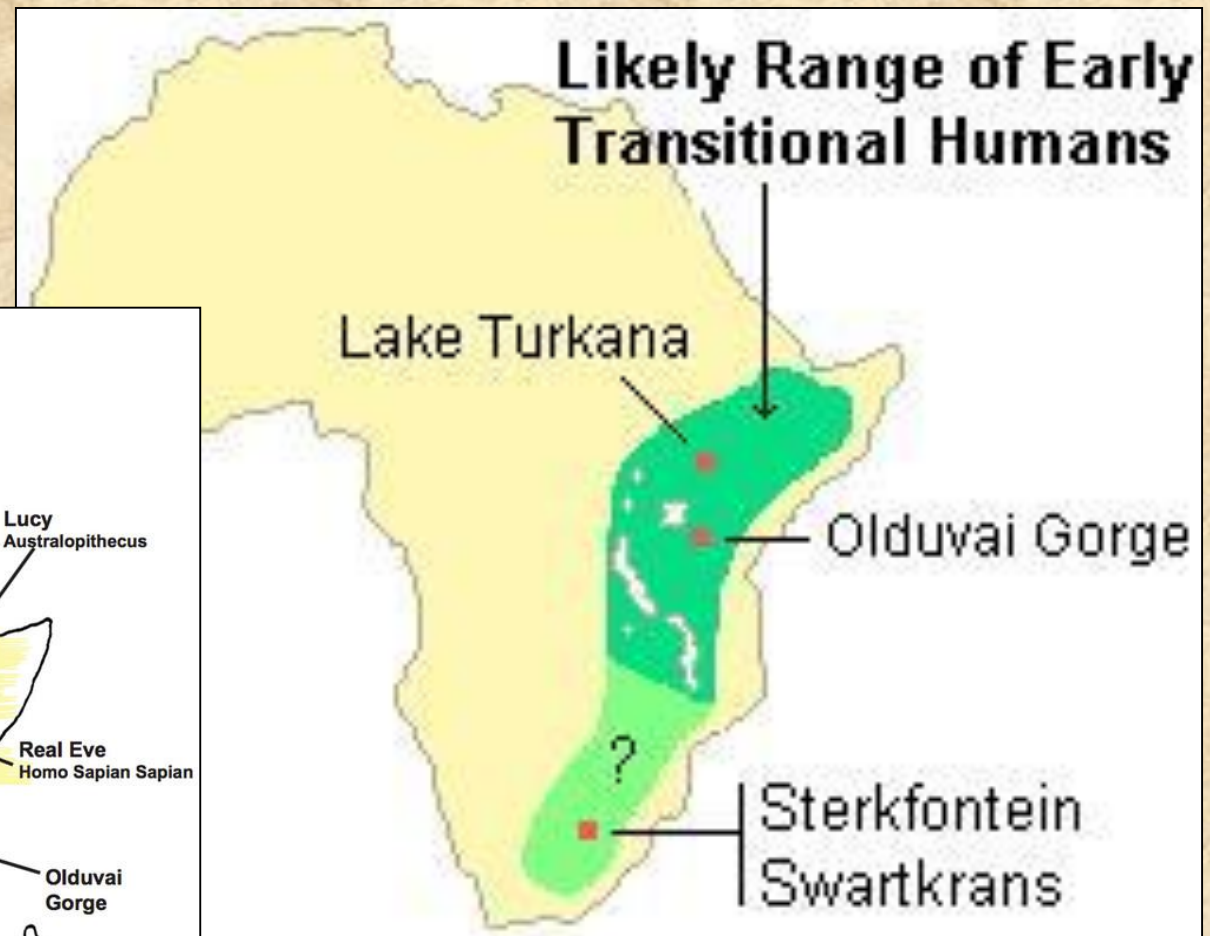
- ✓ 145 cm / 48 kg
- ✓ mozek 800 cm³
- ✓ PK + úštěpy, hroty, drasadla
- ✓ pohyb po velkých územích
- ✓ podstatně rozvinutější řeč
- ✓ nález z Číny???
- ✓ zatím jediný!!! ČEKEJTE!

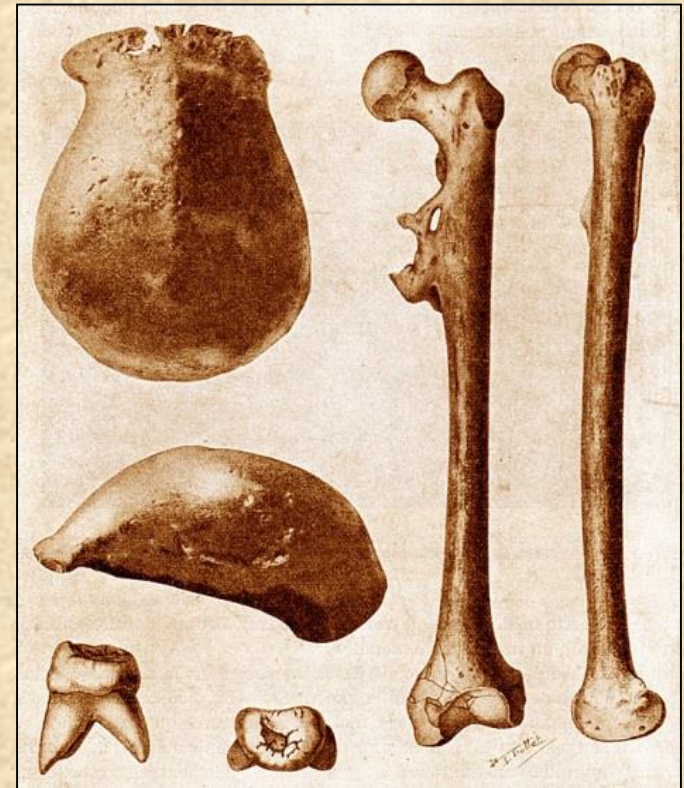
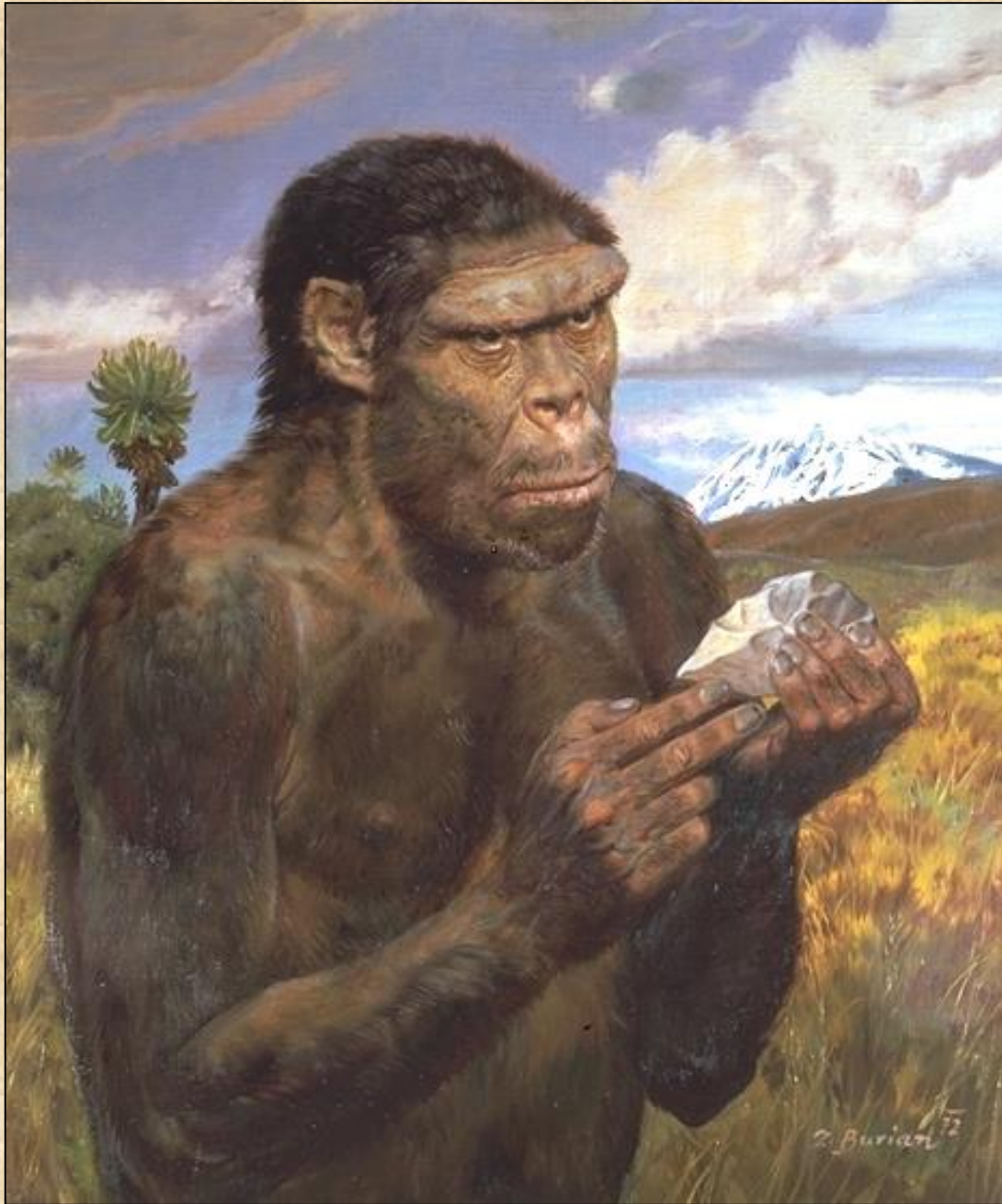
Homo ergaster, paleorekonstrukce Z. Burian

Mapa výskytu Homo habilis a Homo ergaster

HOMO ERECTUS, člověk vzpřímený

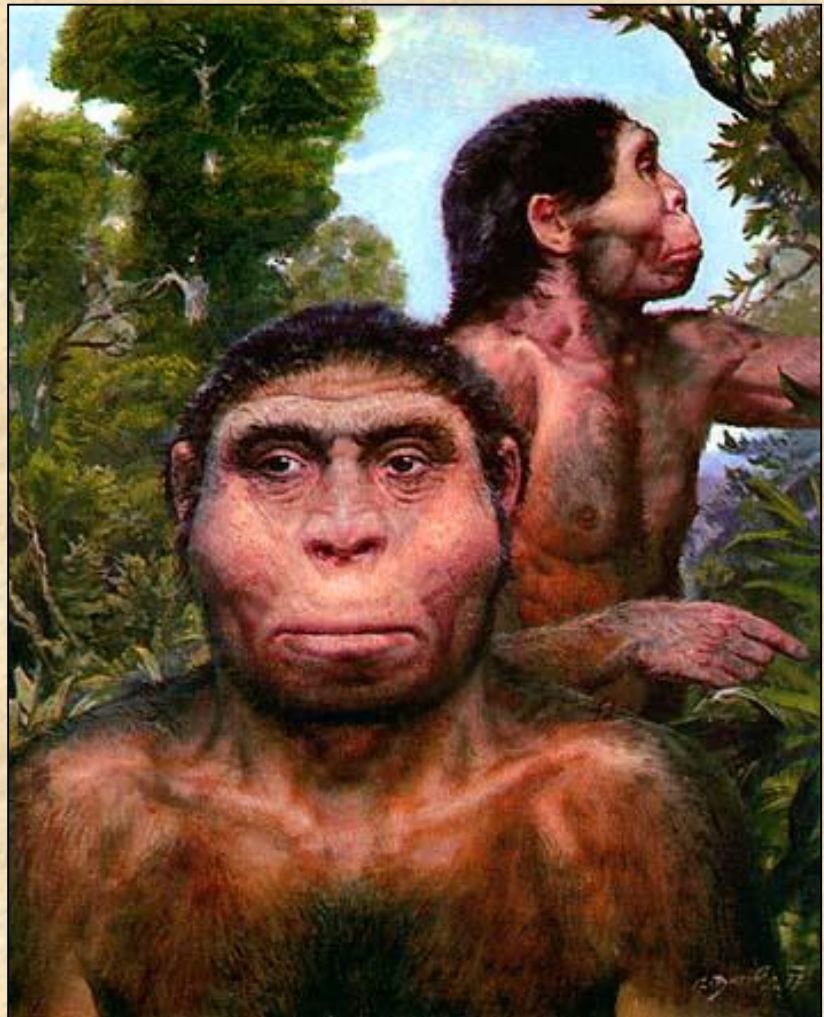

Homo erectus

1,5 mil - 350 tis. / 50 tis. ??? BP

objevitel: Eugen Dubois - 1890, Jáva

původní název: *Pithecanthropus erectus*: opočlověk vzpřímený

Diverzifikace vzhledem k biotopu:

H.e. erectus

H.e. pekinensis

H.e. heidelbergensis

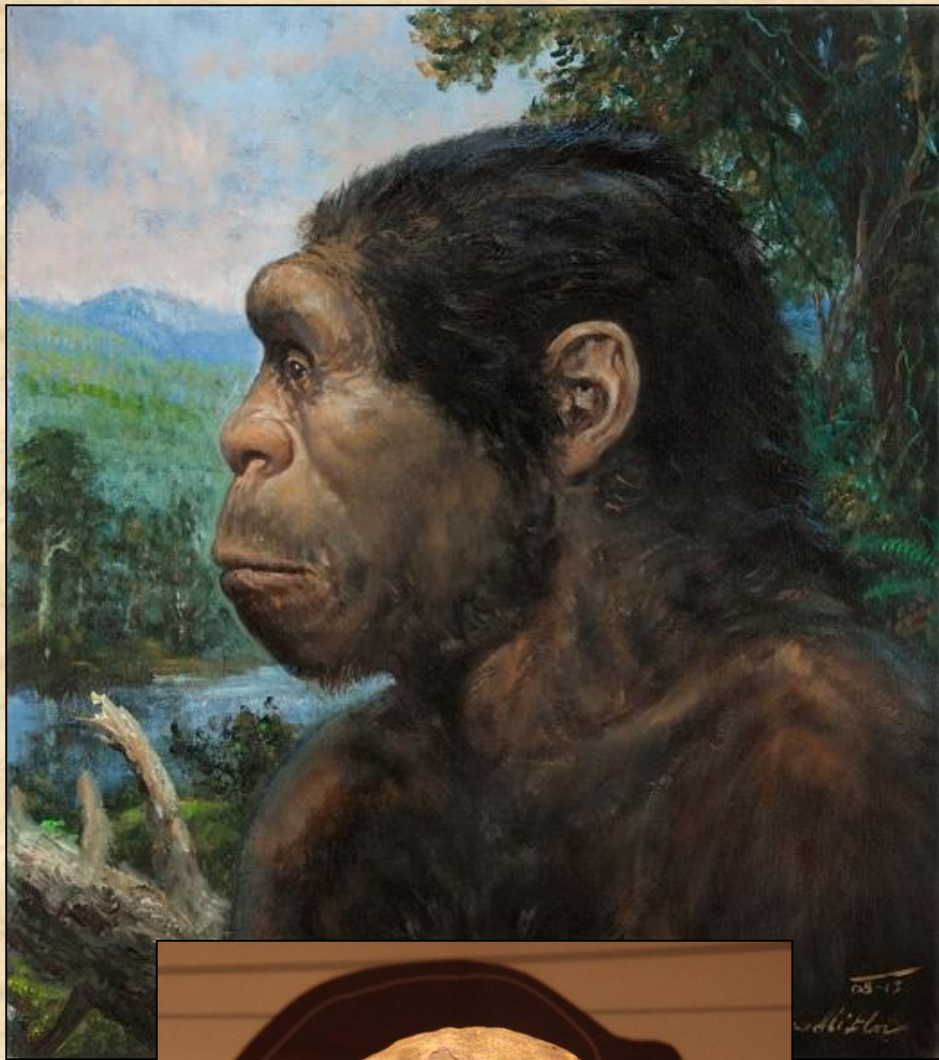
H.e. georgicus

H.e. olduvaiensis

H.e. mauritanicus

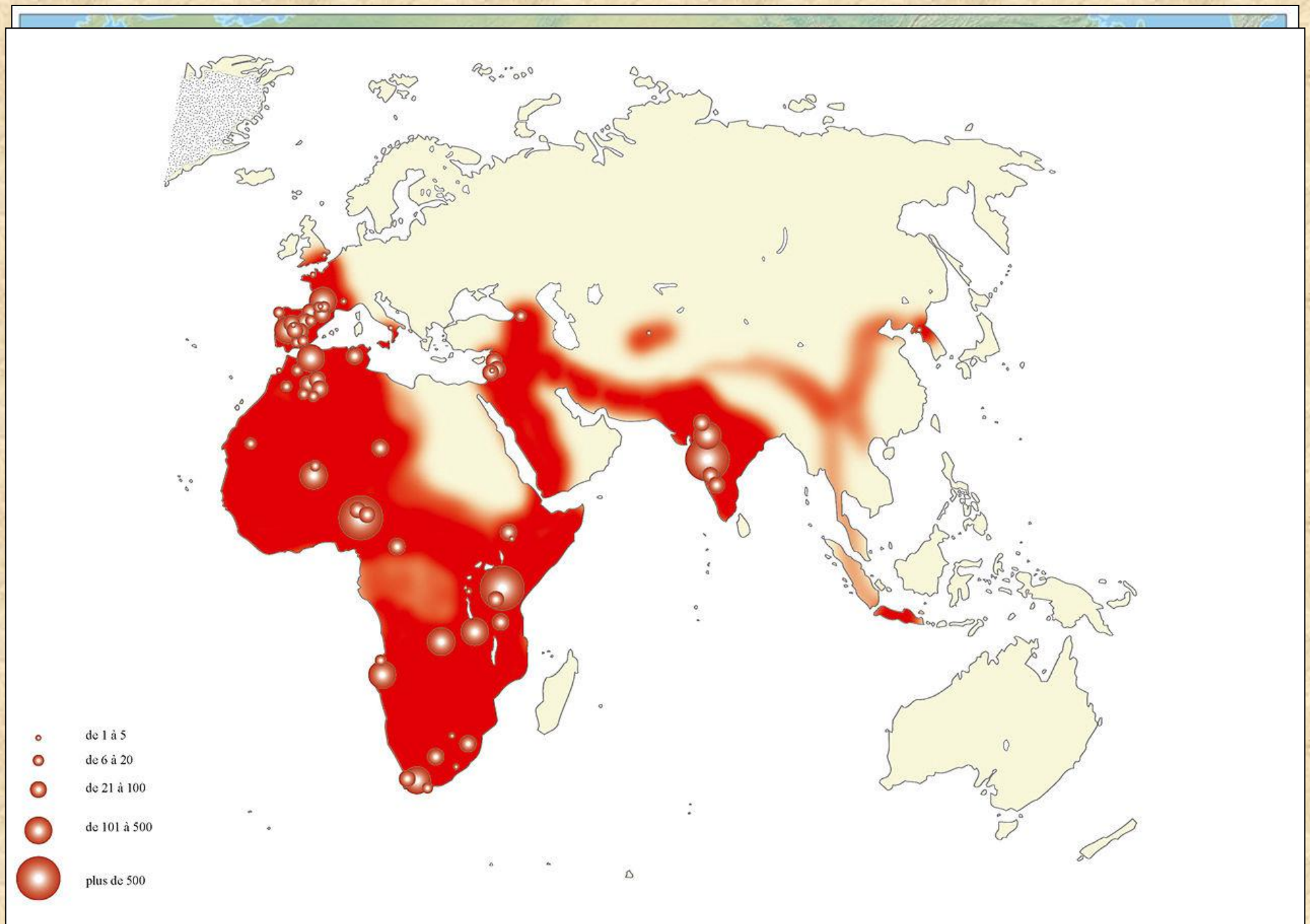
H.e. floresiensis...

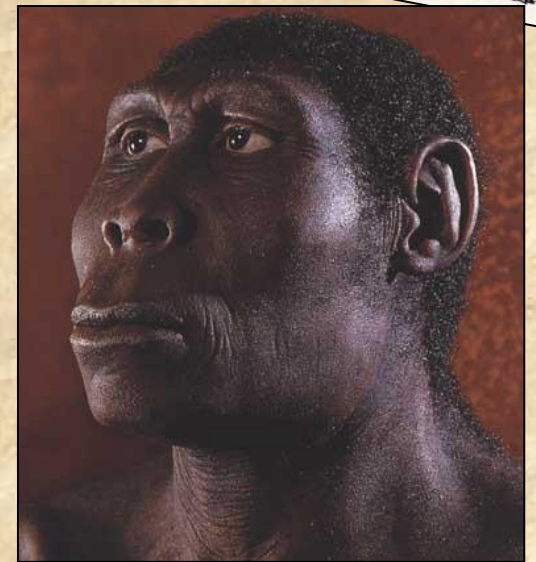
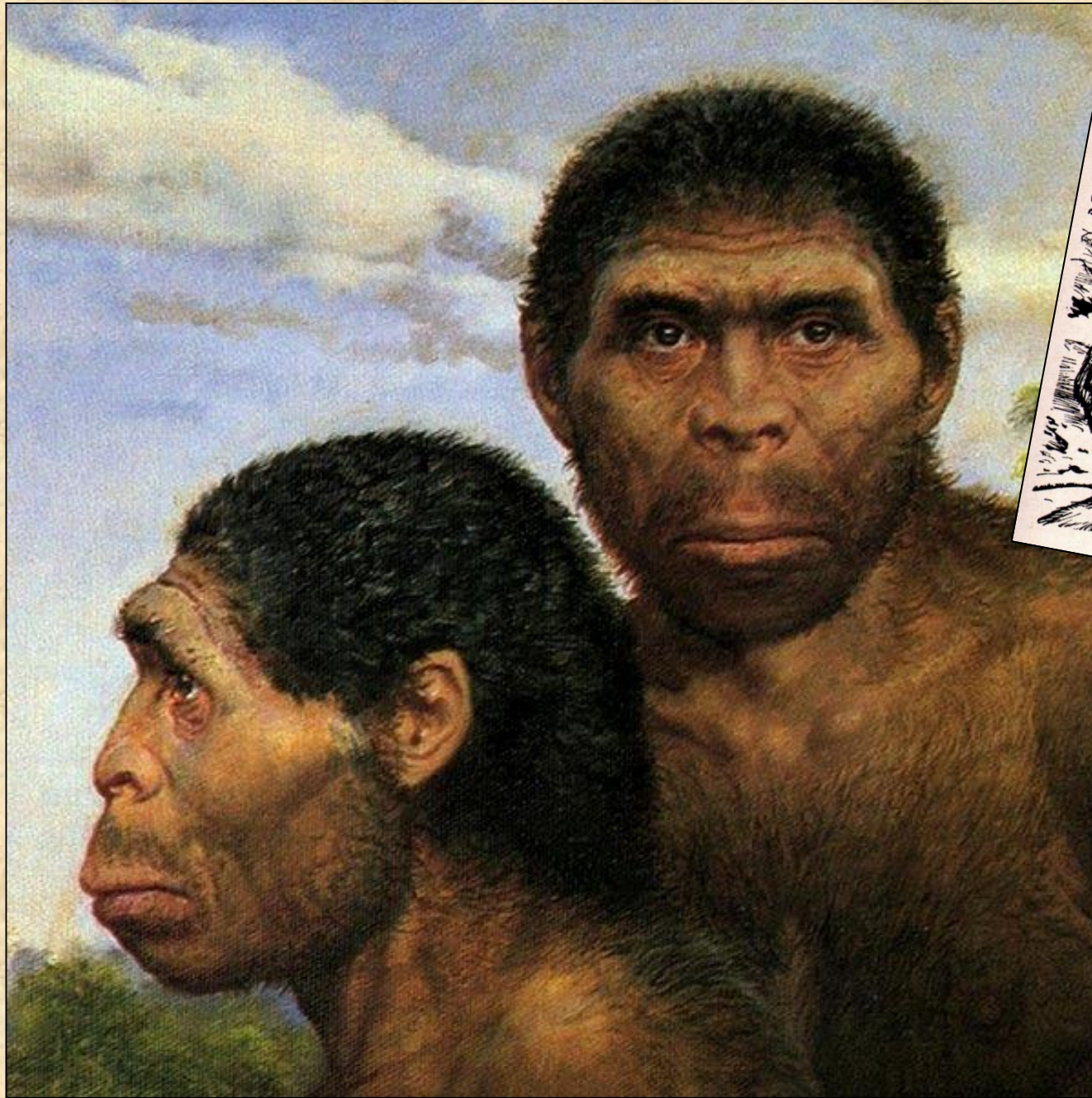

- ✓ 165 cm (145-185) / 40-70 kg
- ✓ mozek 1 100 cm³
- ✓ štíhlý, mrštný, robustnější než dnes, větší síla
- ✓ mohutná mozkovna, není brada
- ✓ vyspělá myšlenková činnost
- ✓ nástroje: PK, drasadla, hrotité sekáče, škrabadla, t: **acheuléen**
- ✓ společnost - lovci a sběrači, sídla
- ✓ úspěšný lov - lsti a pasti, **OHEŇ**
- ✓ zásadní změny - výška, zuby
- ✓ řeč - zvuky přírody, počet, směr

Migrace z Afriky do Asie a Evropy - 1,7 mil. BP

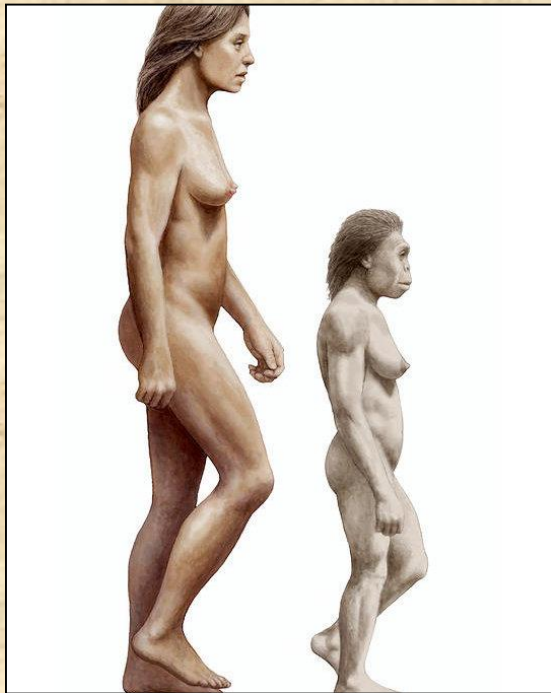
Homo erectus erectus (Afrika), paleorekonstrukce

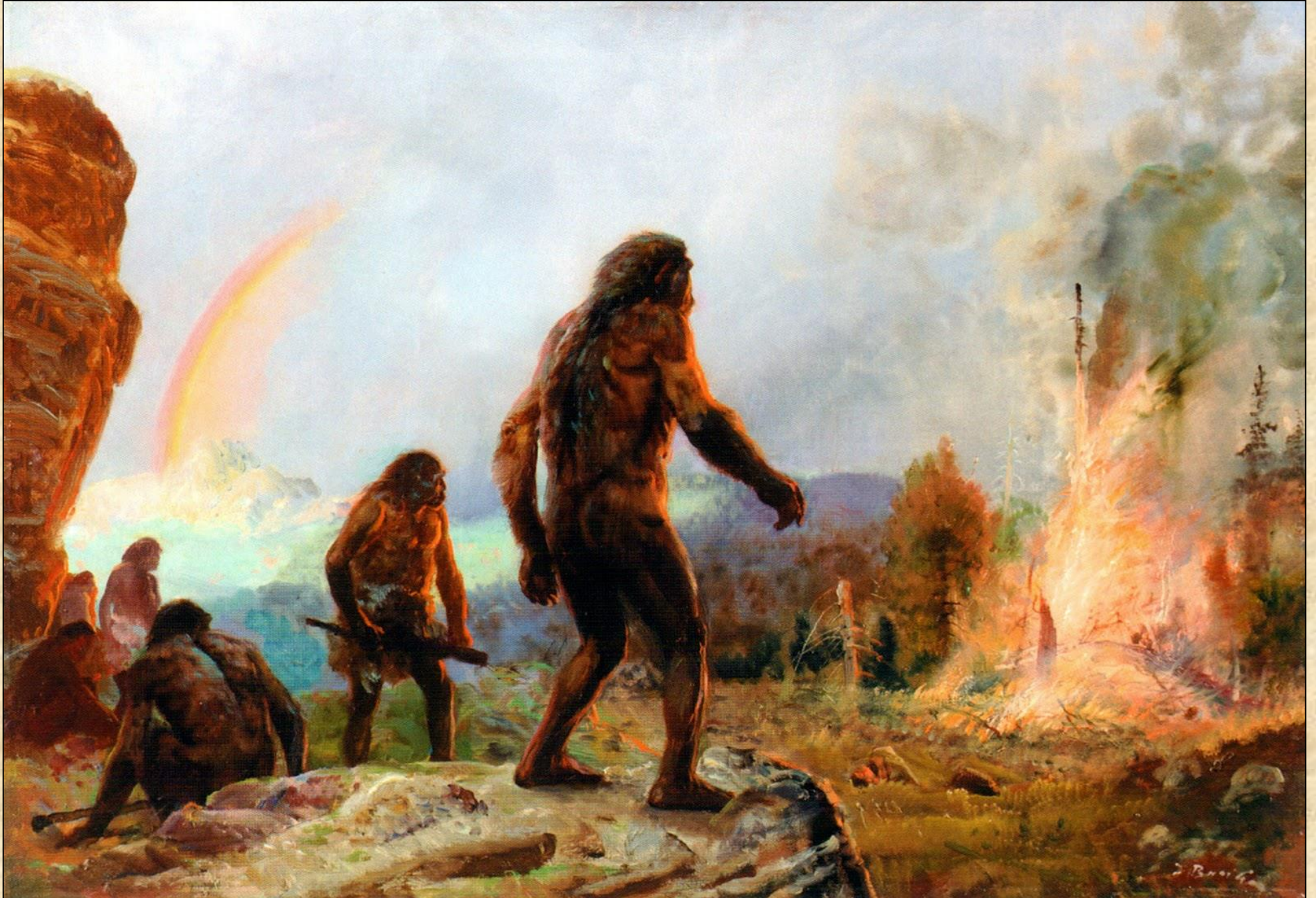
Homo erectus pekinensis (Asie), paleorekonstrukce

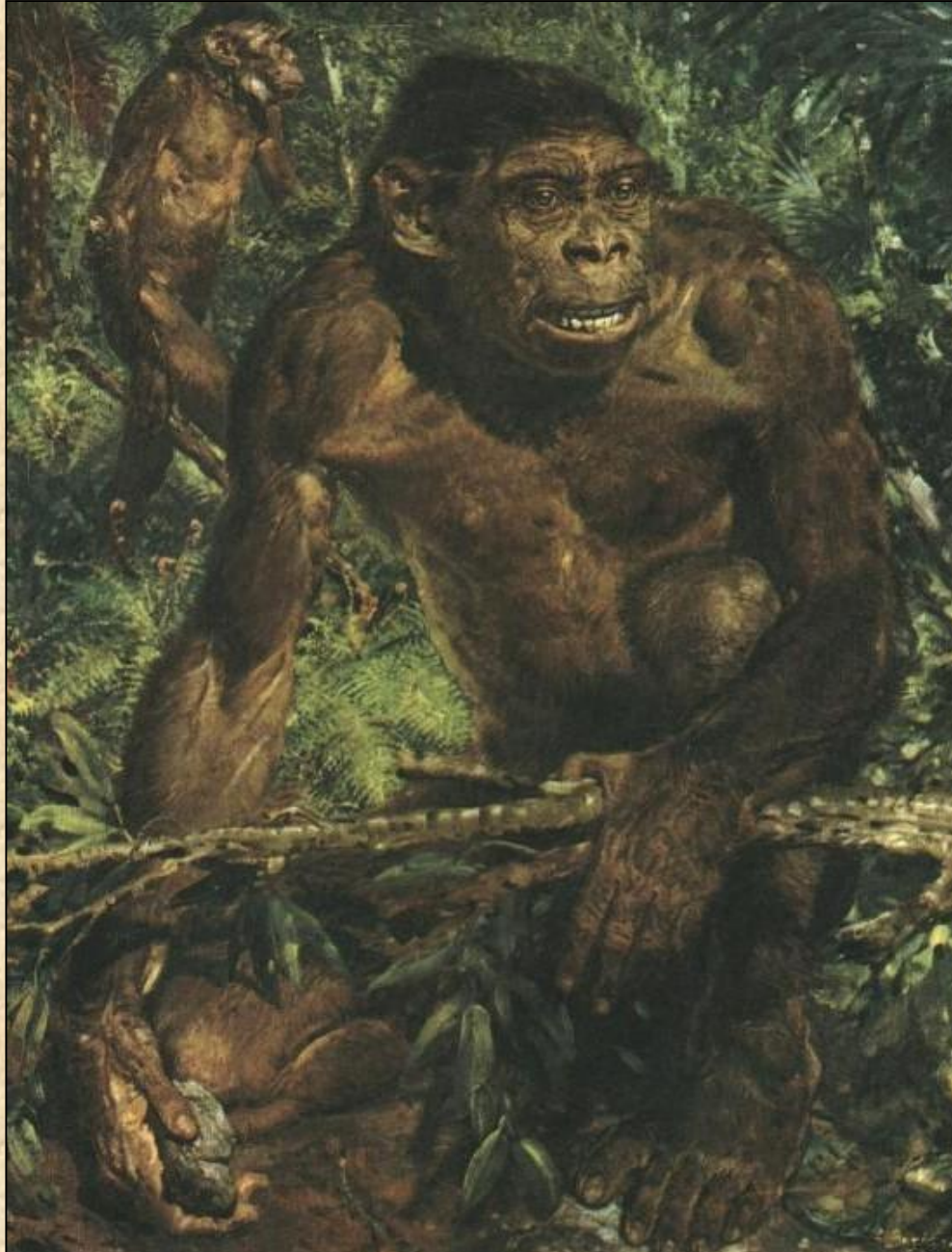
Homo erectus floresiensis, <https://youtu.be/eMgPlnBhBs8>

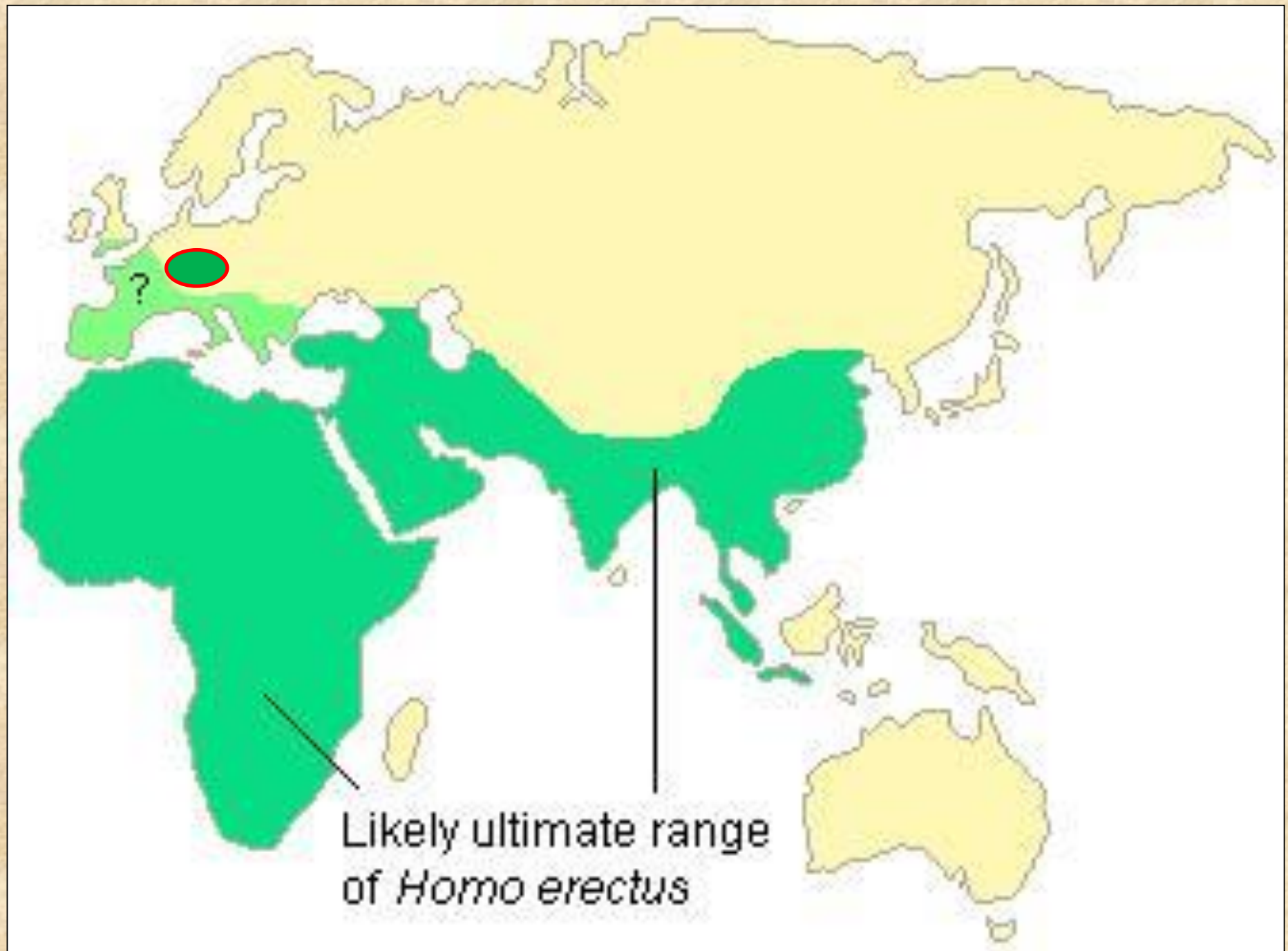
Homo erectus a oheň

Homo erectus, situační paleorekonstrukce

Mapa výskytu *Homo erectus*

Výskyt Homo erectus na území ČR

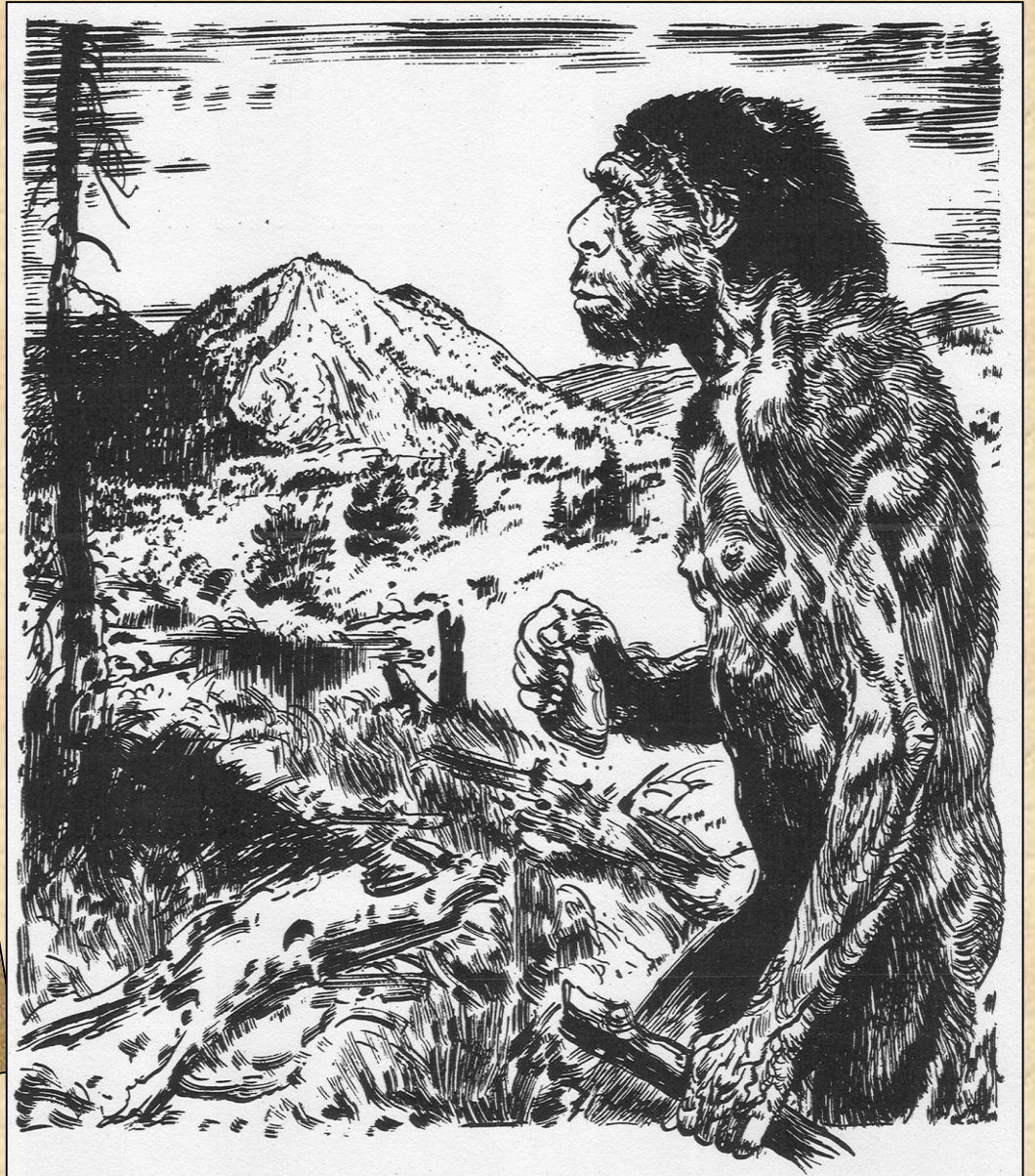
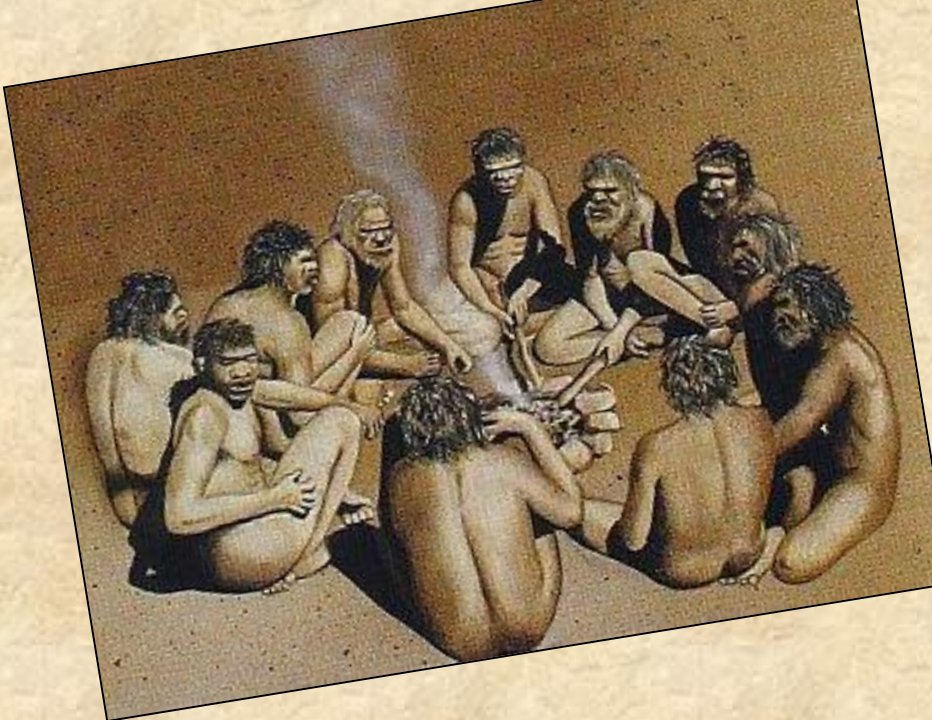

Přezletice u Prahy 1934 - nástroje, ohniště, chaty
Stránská skála 70. léta - přepálené kosti zvířat, ohniště
Tetín u Berouna 1997 - nástroje, stáří: cca 800 tis. BP

Přezletice, rekonstrukce sídliště Homo erectus

HOMO SAPIENS, člověk moudrý

Homo sapiens

až 500 tis. – 35 tis. BP

Mnoho geografických forem – osídlena Afrika, Evropa, Asie

Hs steinheimensis

Hs heidelbergensis

Hs palestinus

Hs rhodesiensis

Hs neanderthalensis...

X

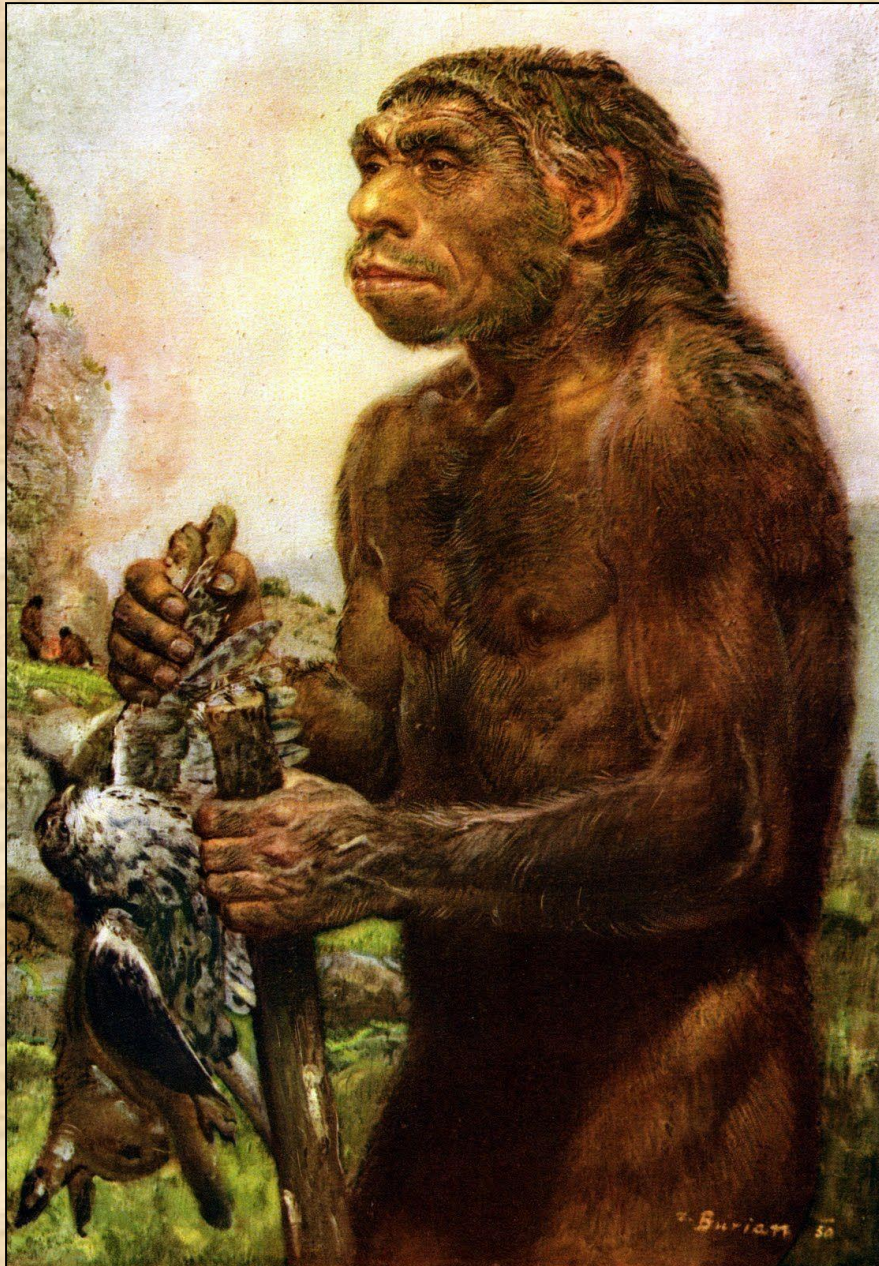
Dnes nové teorie + nové druhy!

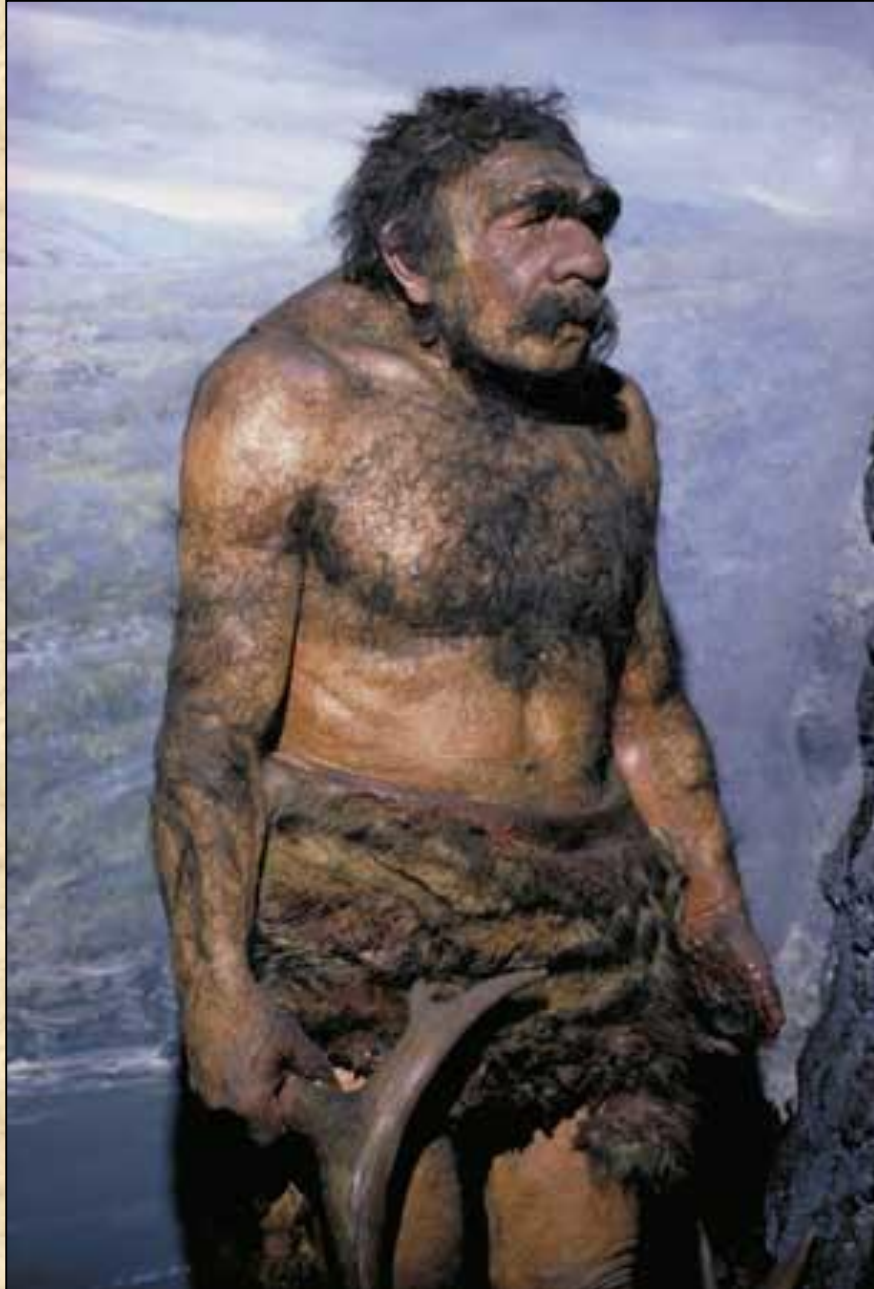
např. Homo antecessor = „člověk předchůdce“

zvláštní druhy: Homo denisovan...

Homo sapiens neanderthalensis

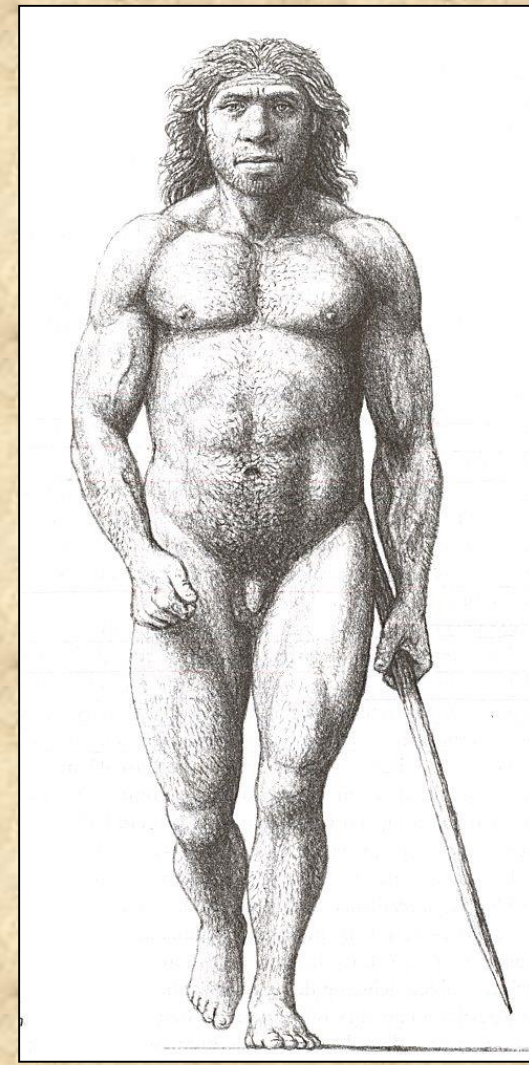
až 350 tis. – 35 tis. BP

- ✓ adaptace na klima glaciálu
- ✓ život před čely ledovců
- ✓ přesuny jen na určitém teritoriu
- ✓ překvapivě nižší 165 cm X mohutný
- ✓ mozek 1 385 cm³, větší než dnes
- ✓ skupiny 10-25 jedinců
- ✓ obydlí: jeskyně, převisy, příroda
- ✓ úštěpové nástroje - nože, sekery,
oštěpy: kámen, kost, mamutovina
- ✓ lov: koně, sobi, mamuti, pižmoni,
jeleni, zubři, jeskynní medvědi
- ✓ **sapientace!** pohřbívání, skrčenec

Homo sapiens neanderthalensis, neandrtálec paleorekonstrukce

Neandrtálci v Evropě - würmský glaciál

Neandrtálec: moderní paleorekonstrukce

Neandrtálec: moderní paleorekonstrukce

Srovnávací paleorekonstrukce

Homo erectus, Homo sap. neanderthalensis, Homo heidelbergensis

Zima v jeskyni neandrtálců: Z. Burian

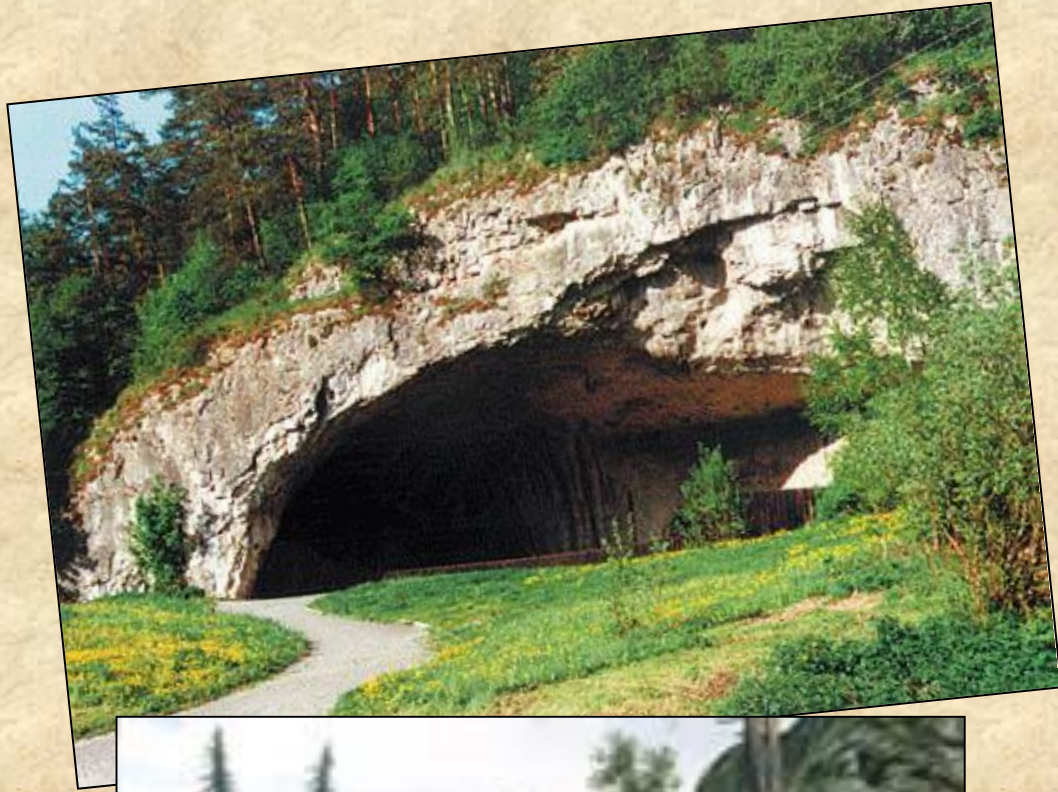
„Zateplení“ v jeskyni doby ledové

Neandrtálci u jeskyně Pekárna, Zdeněk Burian

Neandrtálci v boji o přezimování

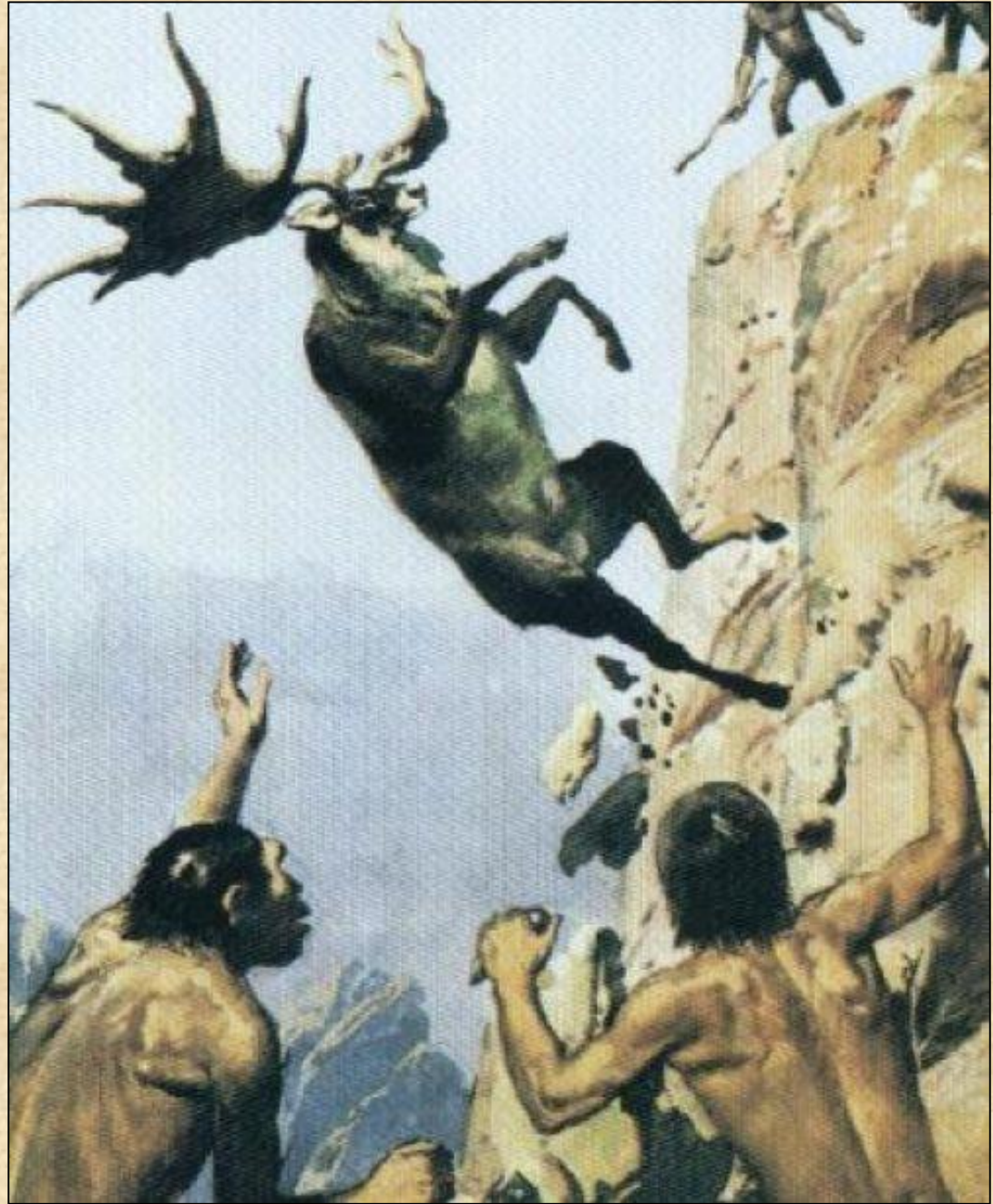

Neandrtálci - tvůrci kultu jeskynních medvědů

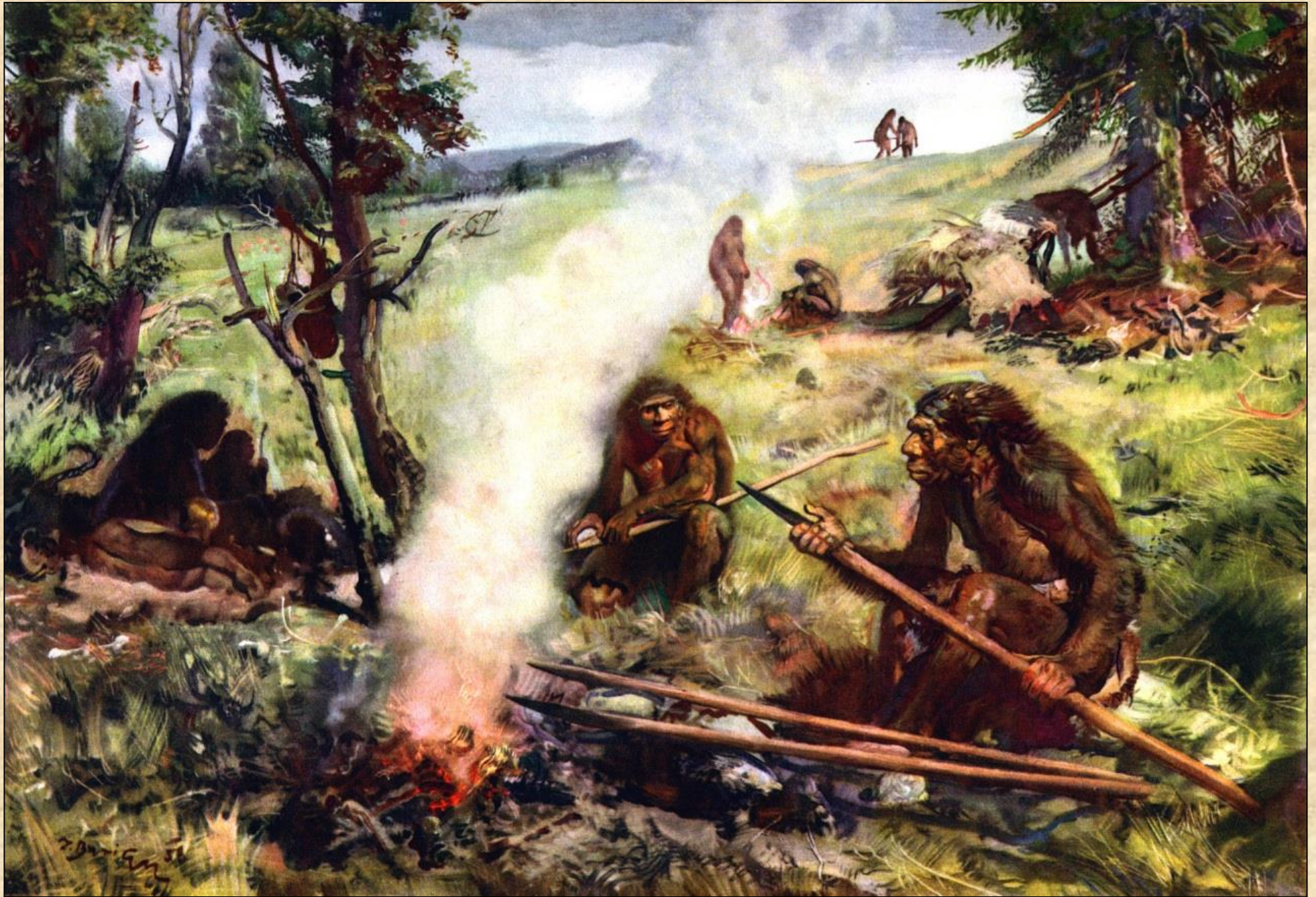

Neandrtálci na lovu: Z. Burian

Neandrtálci na letním sídlišti: Z. Burian

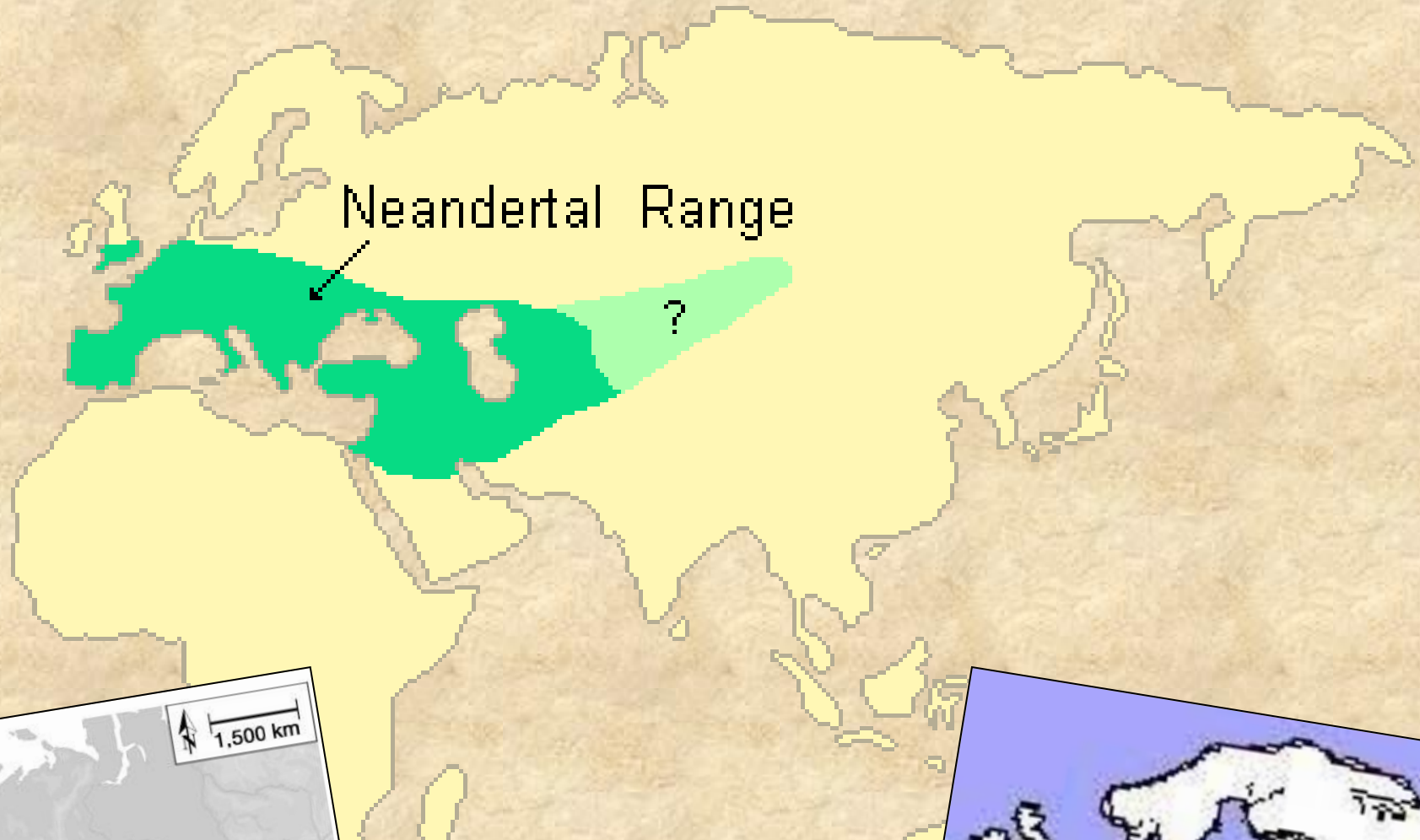
Úspěšný lov na srstnatého nosorožce: Z. Burian

Neandrtálci pohřbívají do polohy skrčence: Z. Burian

Mapa výskytu *Homo homo sapiens neanderthalensis*

Výskyt Homo sapiens neanderthalensis na území ČR

Výskyt Homo sapiens na Plzeňsku

Bolevec: 100 tis BP, sídliště lovců, mamut 4 t, prakůň, nosorožci

Roudná, FN: sídliště, 1352 ks štípané industrie, 600 kostí zvířat

Cheb: Jindřichovice, Slatina, kostěné a kamenné nástroje

HOMO SAPIENS SAPIENS

člověk dnešního typu

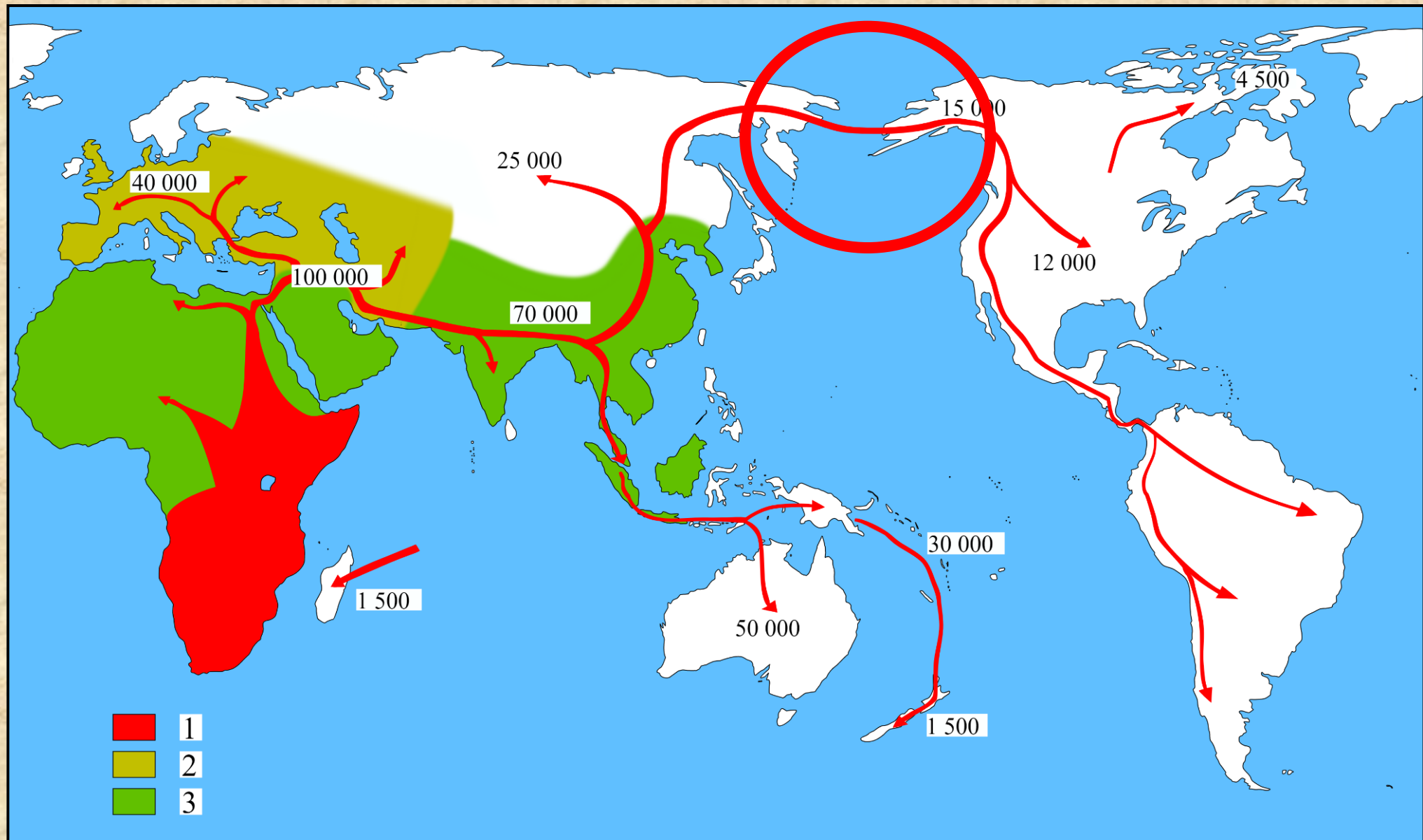

Homo sapiens sapiens: 40 tis. let - současnost

- ✓ osidluje všechny kontinenty: 4 lok. nejstaršího osídlení
- ✓ Evropa - Cro Magnon
- ✓ ČR - Předmostí u Přerova, Dolní Věstonice
- ✓ Asie - Sibiř (Gagarino), Borneo
- ✓ Afrika, Austrálie, Amerika

Rozšíření Homo sapiens sapiens po světě

- ✓ urostlí statní lidé (větší než dnes)
- ✓ 175-8 cm, mozek 1 200-1 300 cm³
- ✓ velké schopnosti - dokonalé nástroje a zbraně
- ✓ čepelová industrie (oboustranná)
- ✓ dřevěná rukojeť + kámen, kost, parohy, slonovina...
- ✓ různé technologie opracování kamene + uměl. projevů = **4 období**
- ✓ různorodá sídla - jeskyně, chýše...
- ✓ vrchol sapientace: morálka, umění, rodinné vztahy, pohřební rituály, náboženství, plnohodnotná řeč...

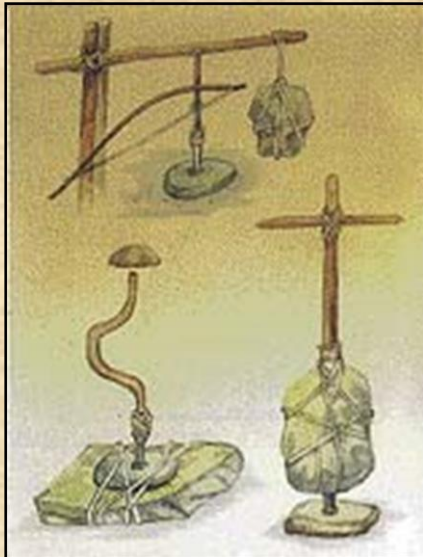
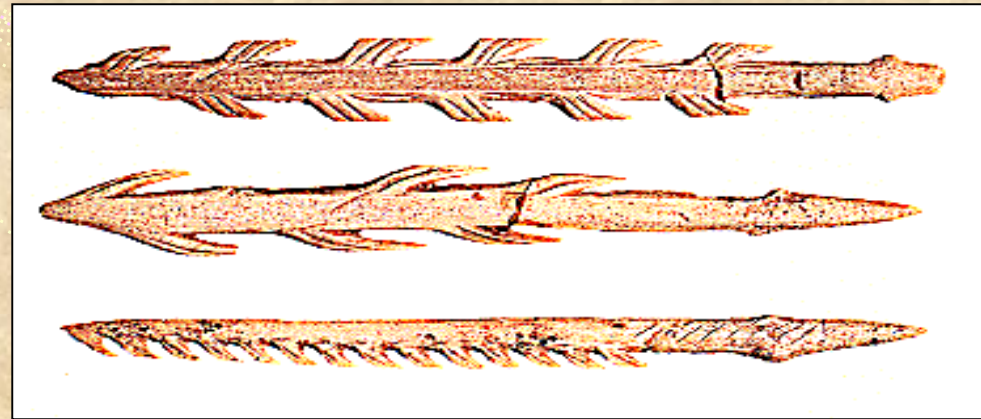
Homo sapiens sapiens v Moravském krasu: Z. Burian

Výroba nástrojů:

technologie = období

- ✓ aurignacien
- ✓ gravettin
- ✓ solutréen
- ✓ magdalenien

Lovci sobů z Dolních Věstonic: Z. Burian

Lovci pižmoňů

Lovci koní

Lovci jeskynních medvědů

Lovci jeskynních medvědů: Z. Burian

Pavlovien: Lovci mamutů

Migrace mamutů - jaro, podzim, Polsko - Morava - Rakousko

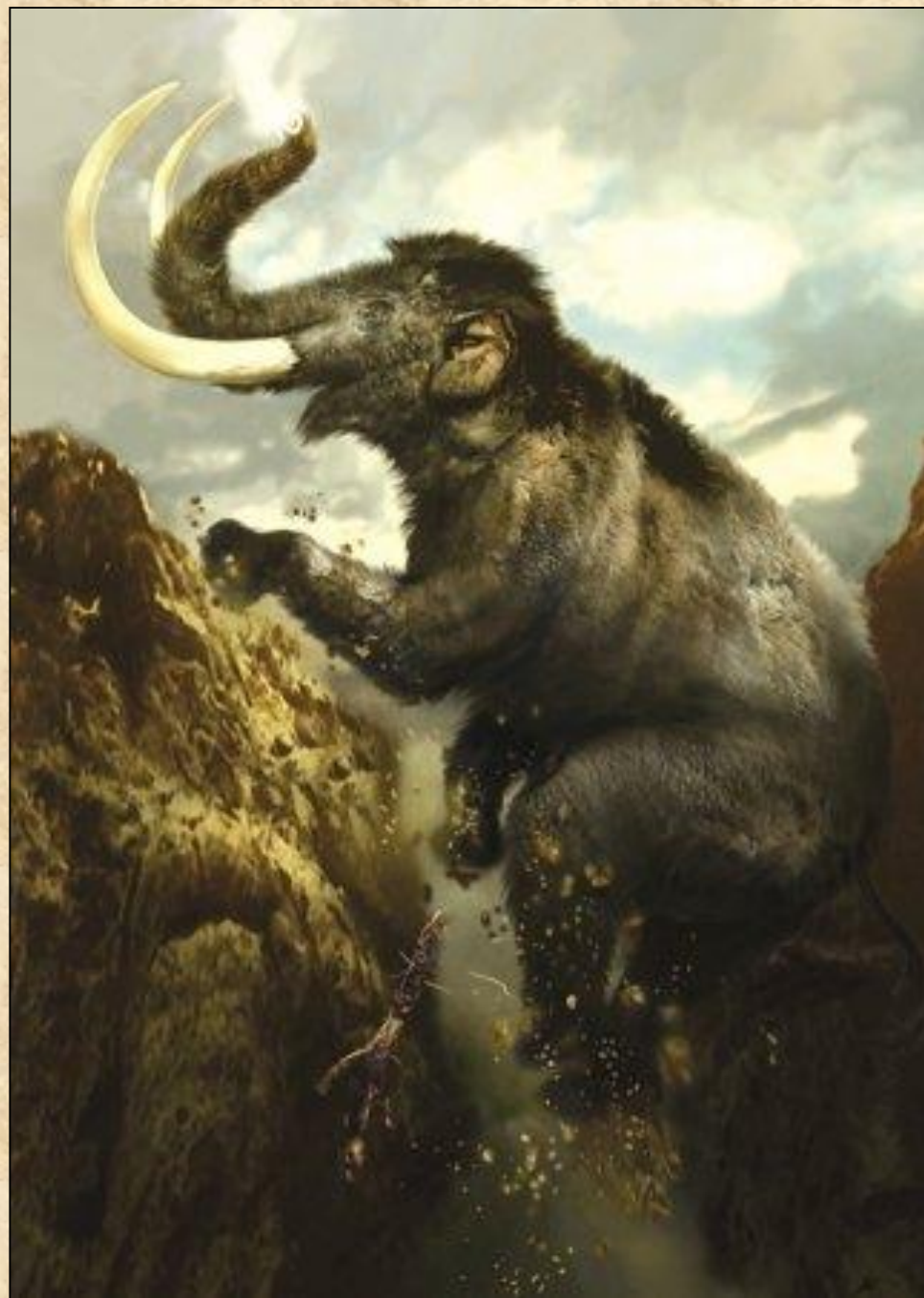
Předmostí u Přerova: Libor Balák

Lovci mamutů z Předmostí u Přerova: Z. Burian

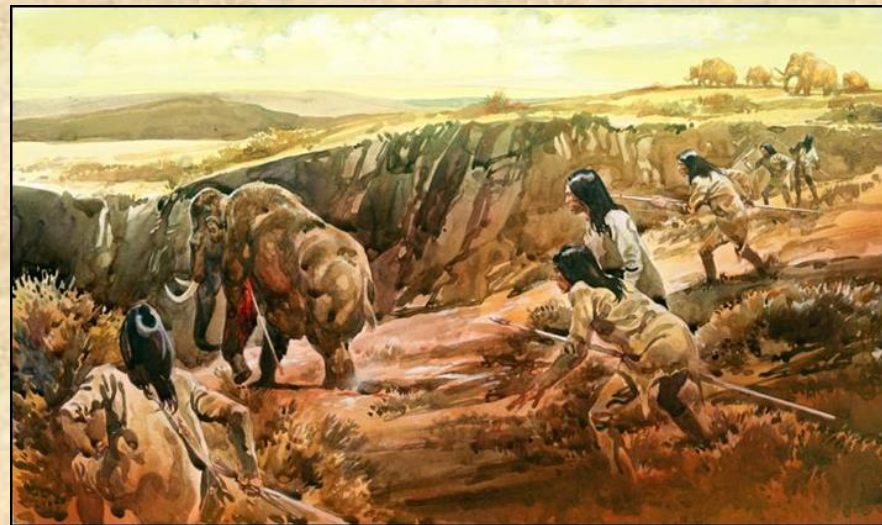
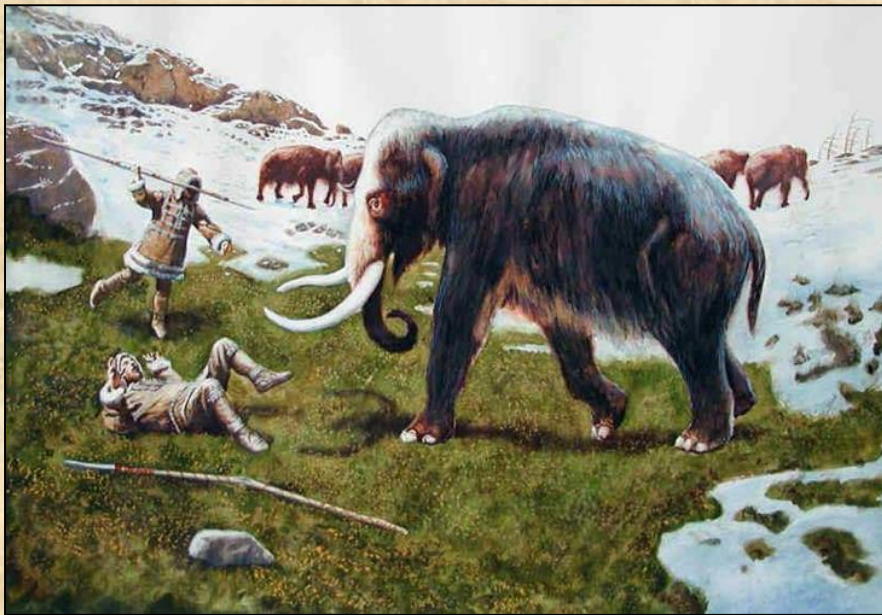
Lovci mamutů, využití ohně, krajiny...

Lovci mamutů

Lovci mamutů

Lovci mamutů z Předmostí u Přerova: Z. Burian

Lovci mamutů z Předmostí u Přerova: Z. Burian

Transport úlovku

Pavlovien: společnost komplexních lovců a sběračů

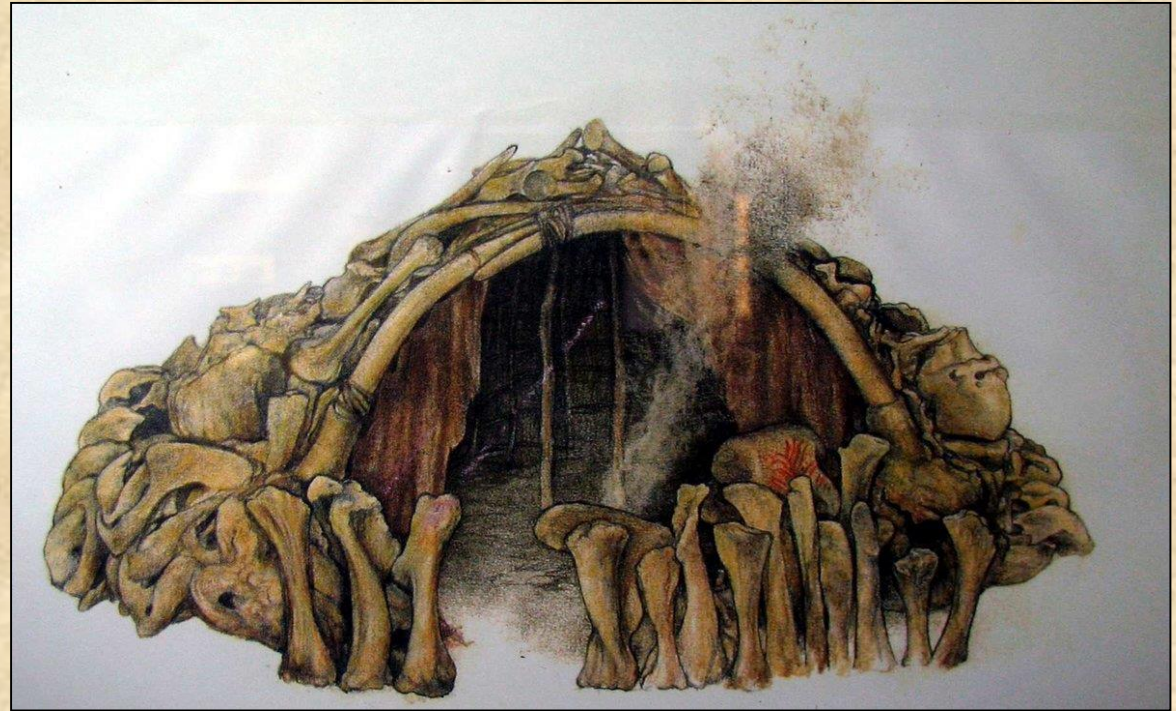

Obydlí: různé typy

- polootevřené stany (větve, kožešina, kůra)
- jeskyně = chaty při stěnách (dřevěné konstrukce, kůže)

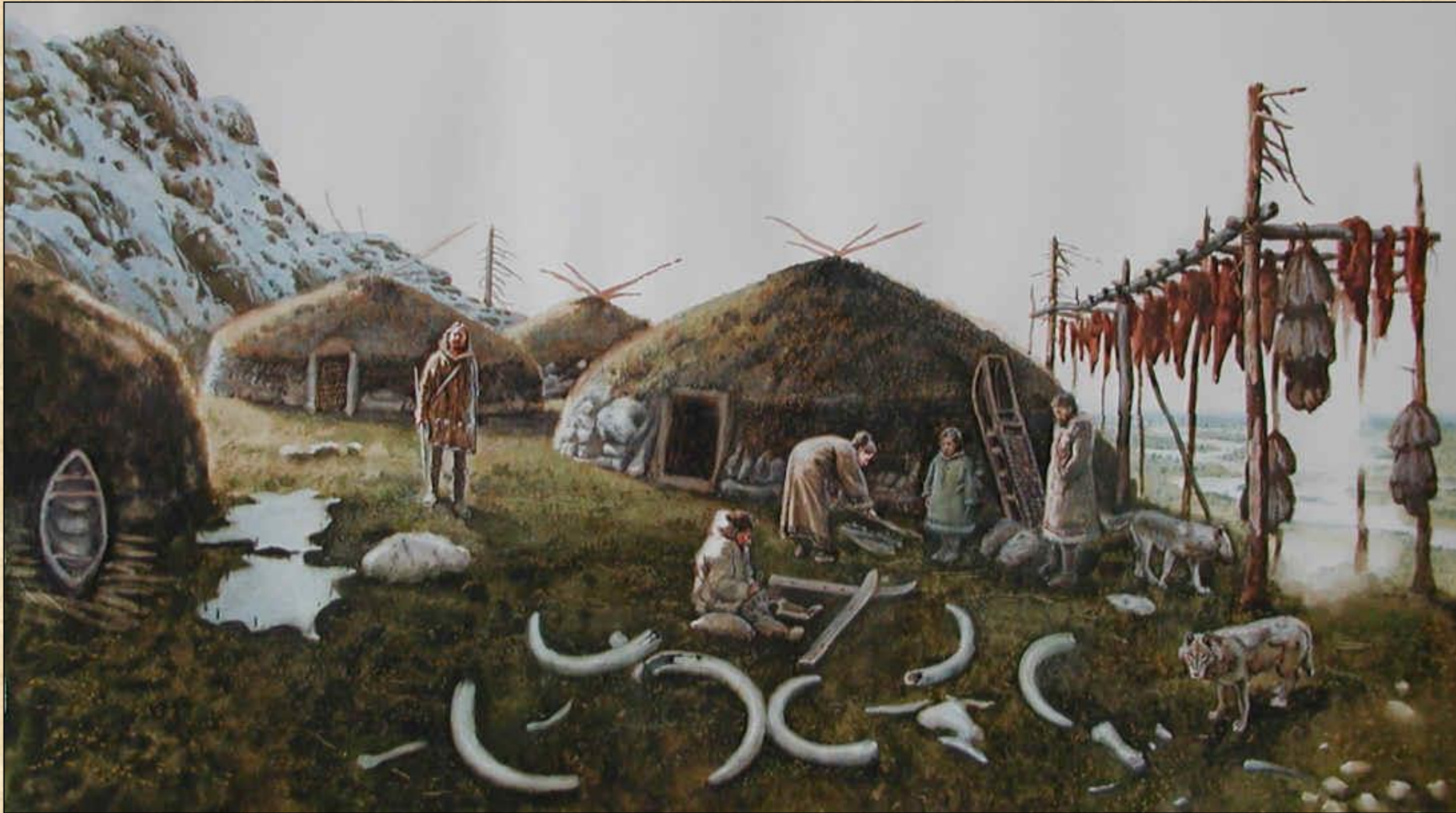
Obydlí lovců mamutů

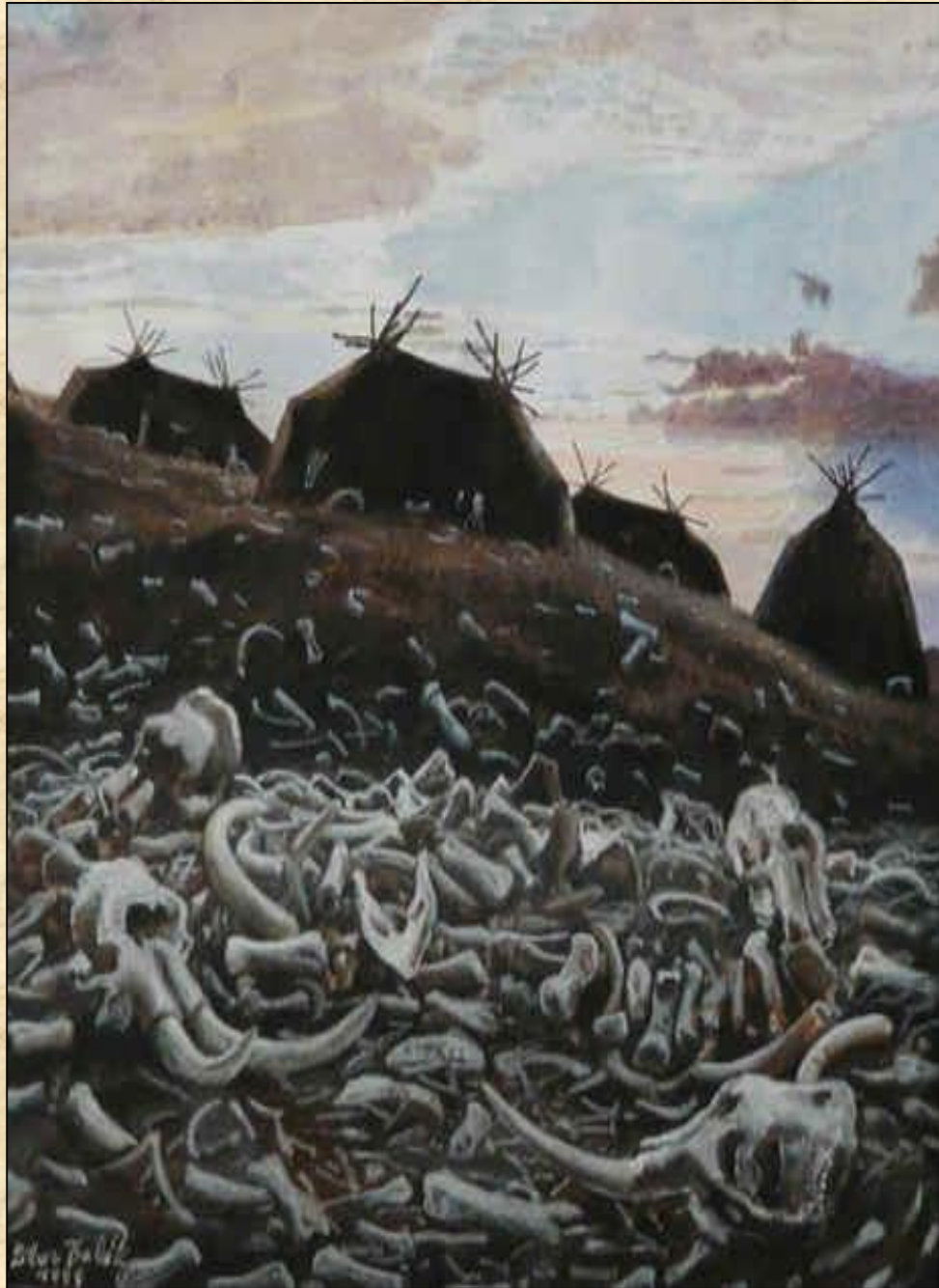
Muzeum v Dolních Věstonicích

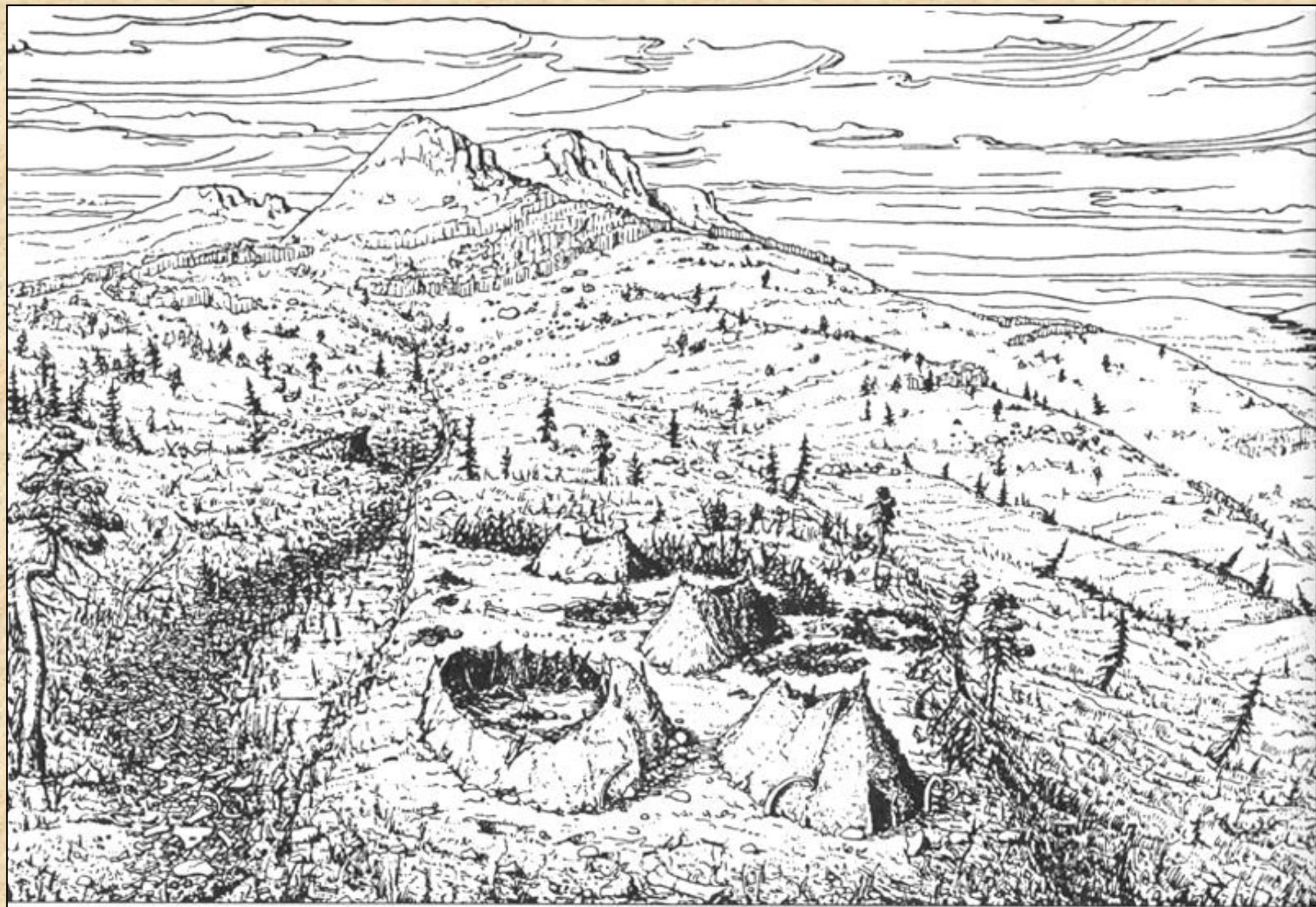

Předmostí u Přerova rekonstrukce stanice lovců mamutů

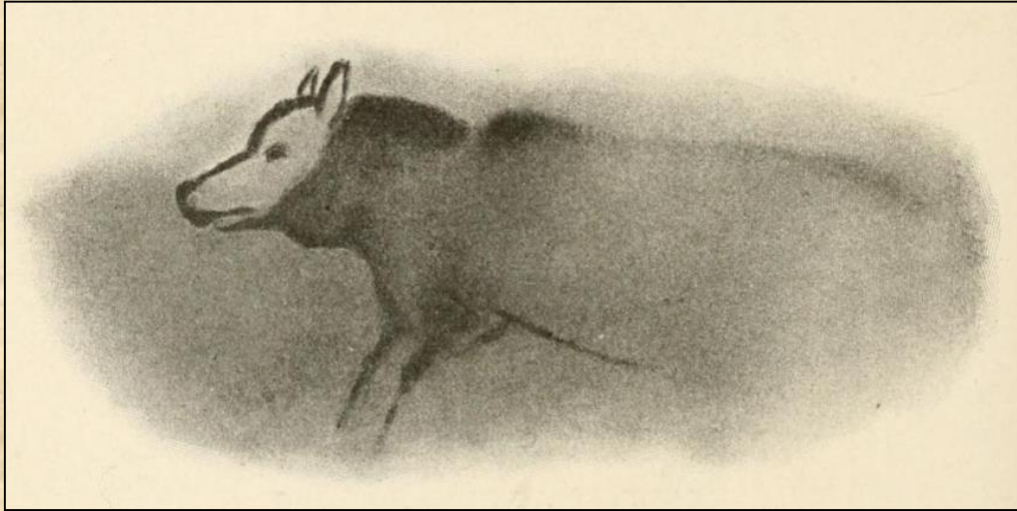
Předmostí u Přerova, paleorekonstrukce hmotných nálezů

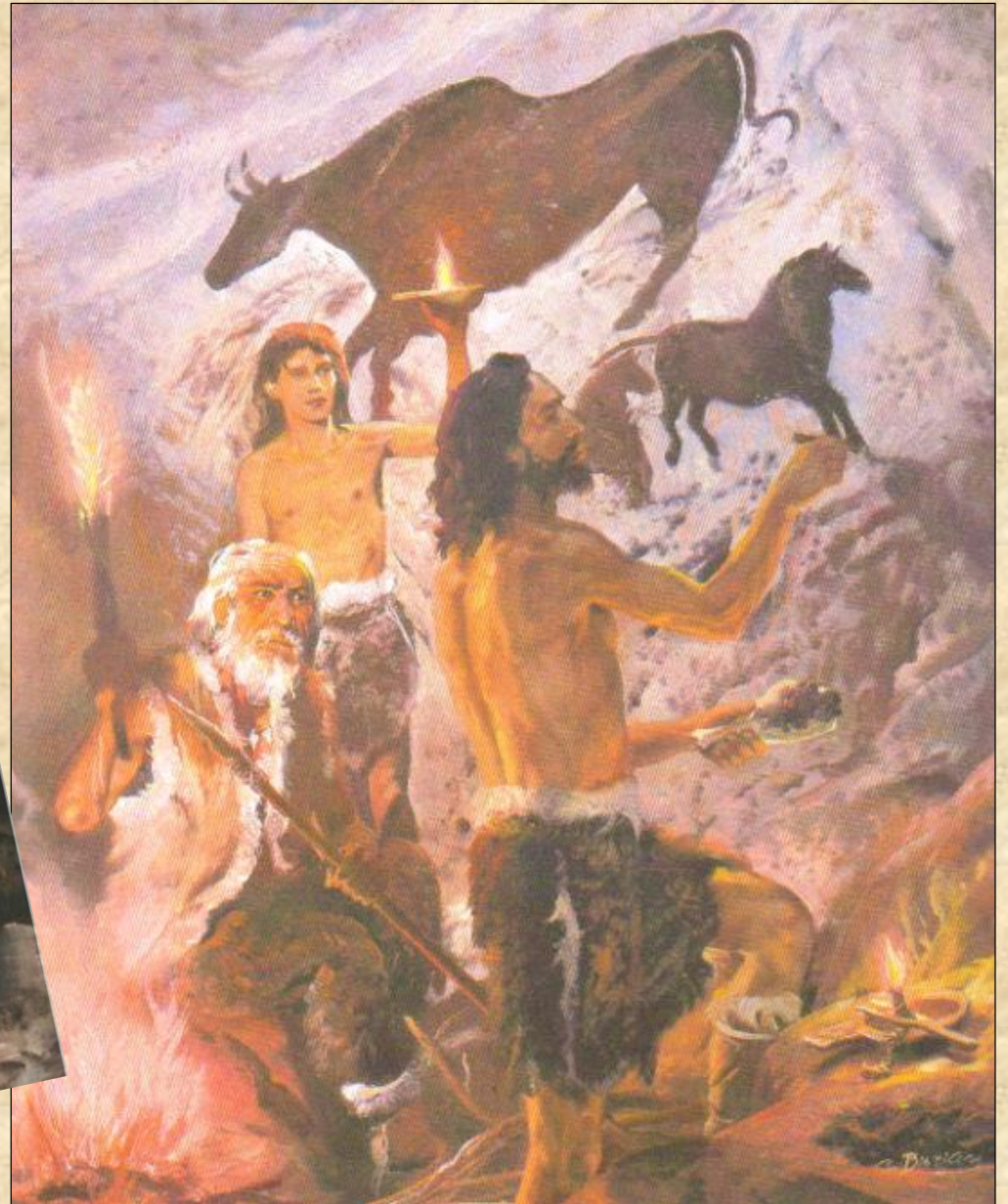
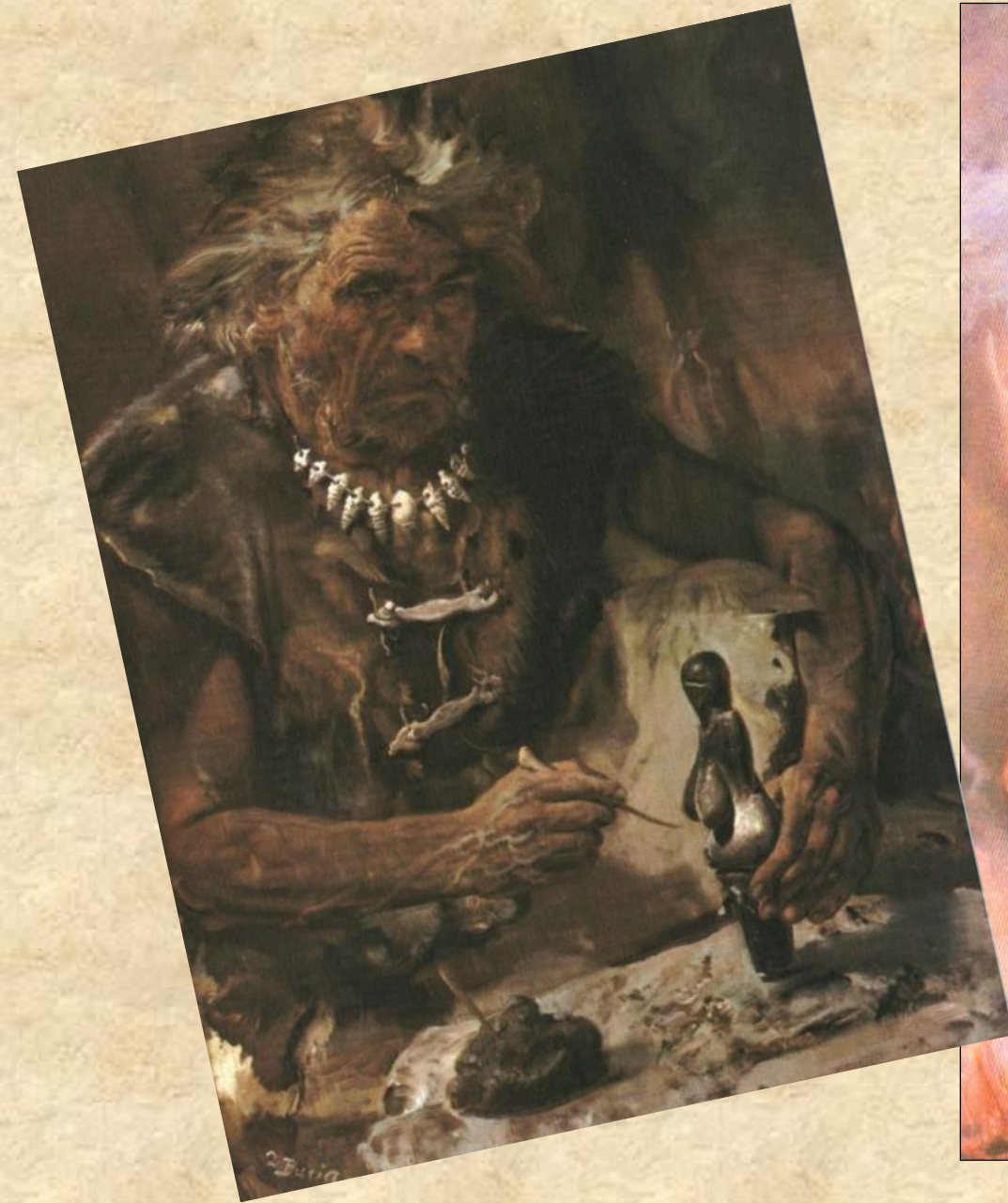

Dolní Věstonice: pokus B. Klímy o rekonstrukci vzhledu sídliště „lovců mamutů“ pod Pavlovskými vrchy

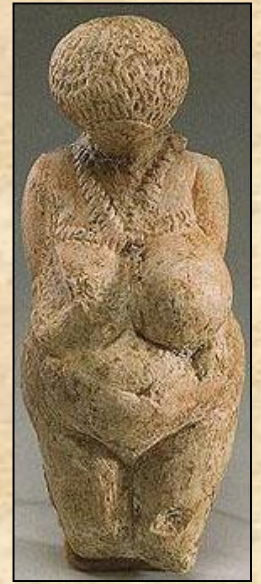
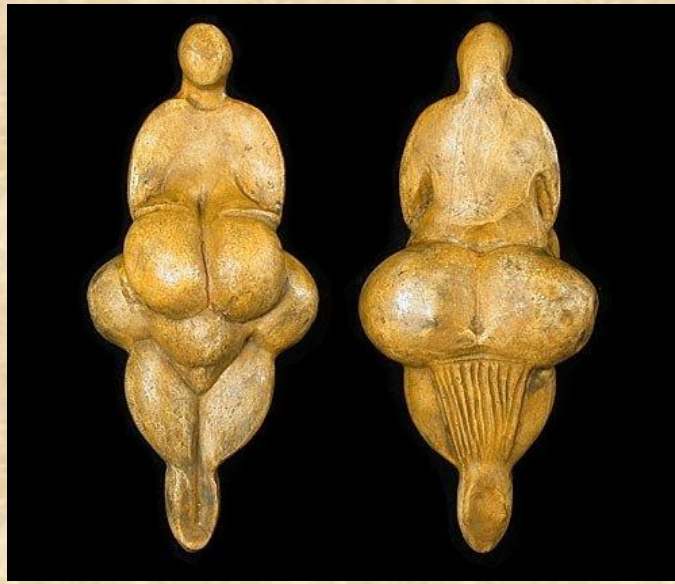
Domestifikace vlka - pravěké malby. Dordogne, Fr.

Umění: možno ztotožnit s „náboženstvím“ – praktické využití v rituálech + kultech

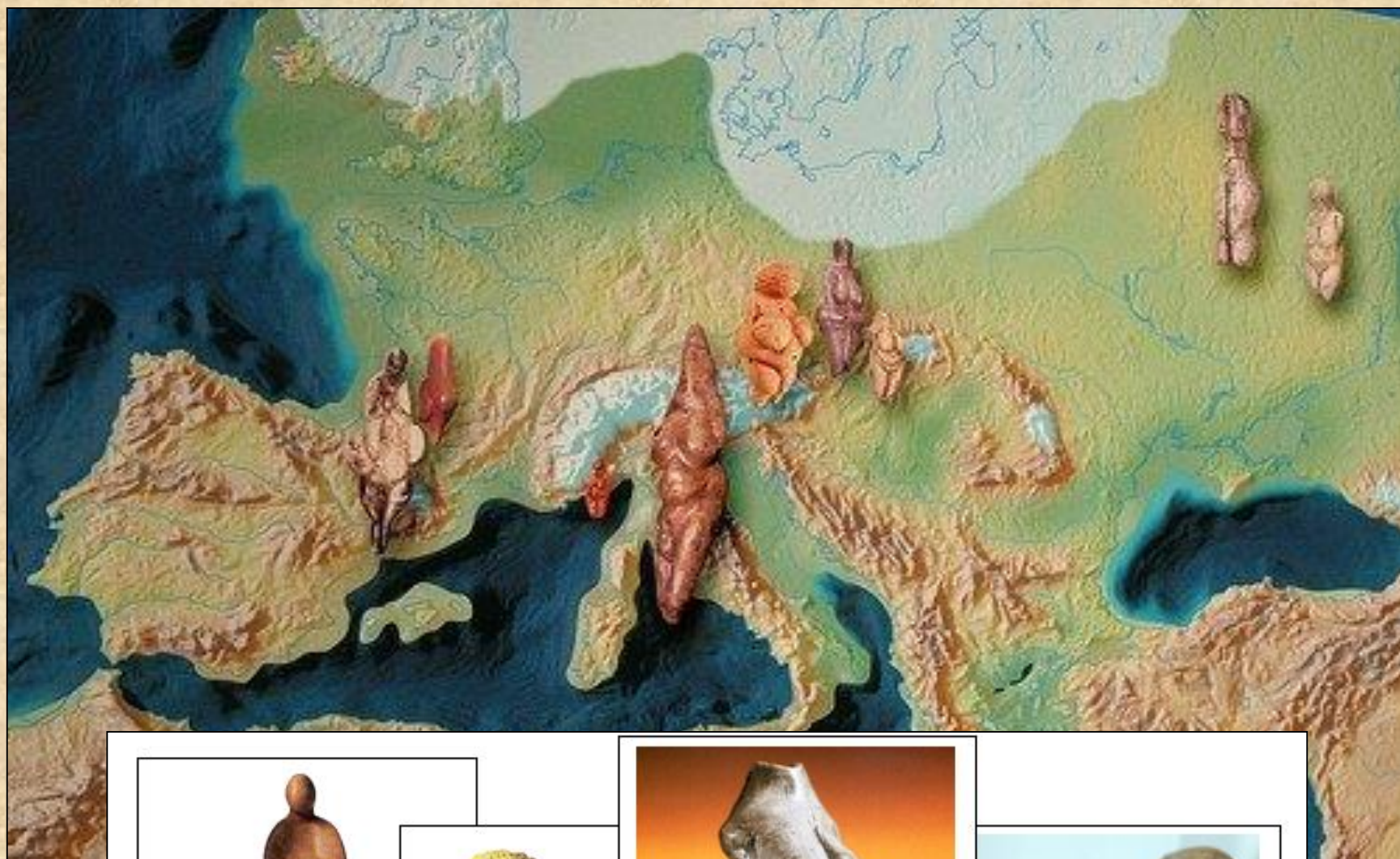

Kult plodnosti, ženy - matky: sošky venuší
fetišismus = „záruka“ zvyšování počtu jedinců ve skupině

Vv: nejstarší keramika na světě, Dolní Věstonice, 1925
Karel Absolon
st. 27 tis. let, v. 11,4 cm, š. v bocích 4,3 cm, hlína + příměsi

Švábsko, Hohle Fels 2009, 39 tis. BC

Venuše willendorfská, 1809, 23. tis. BC

Paleolitické venuše - Francie

Venuše s půlměsícem

Lespugue

Paleolitické venuše – Rusko

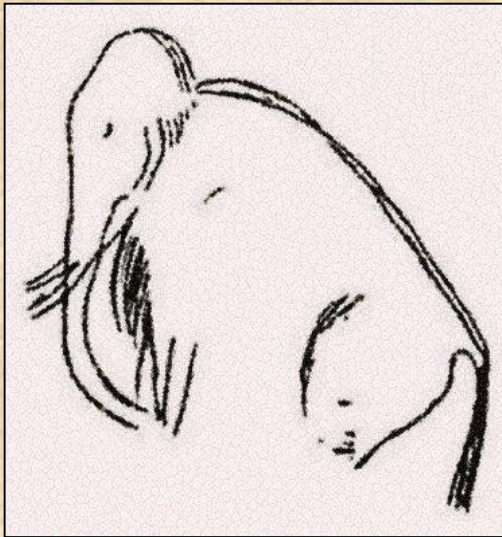
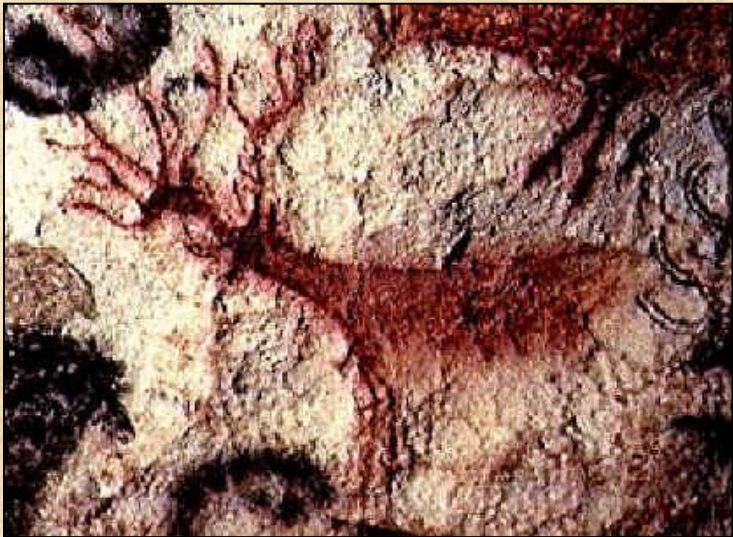
Kostěňki na Sibiři

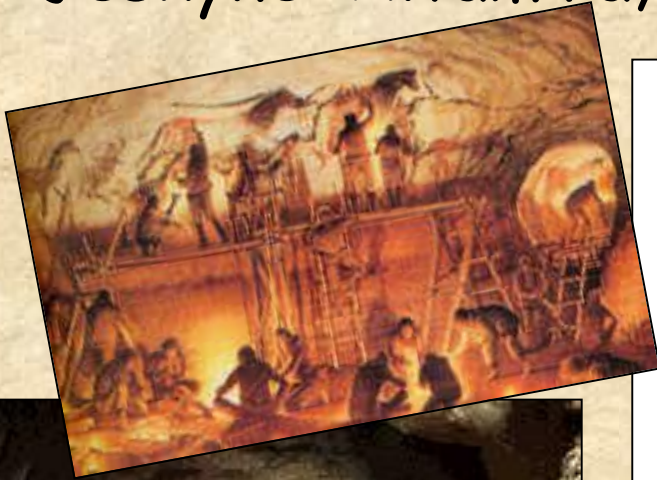
Věstonická venuše

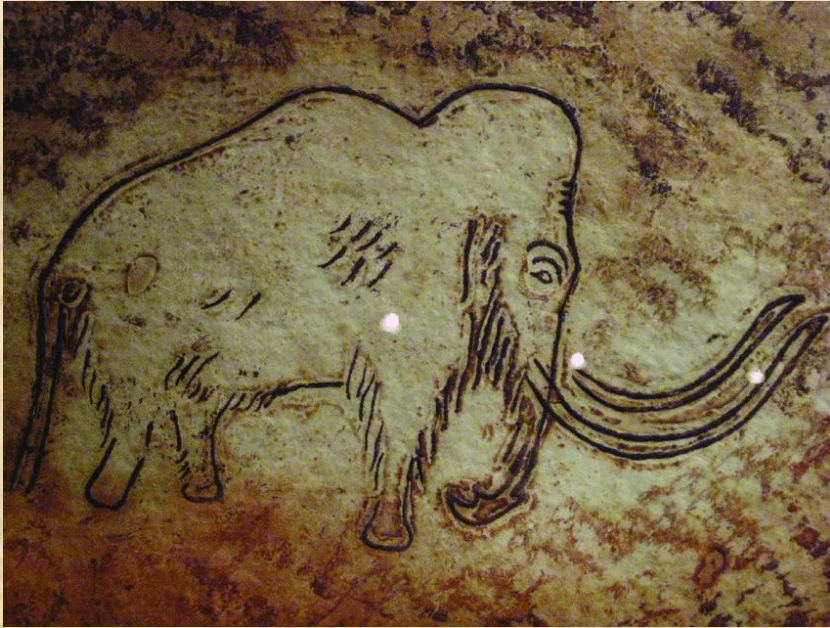
Kult muže - lovce, lovecký úspěch: nástěnné malby, rytiny totemismus, rituál i praktický trénink

Jeskyně: Altamira, Lascaux, Roufignac, Pindal, Montespan...

Mamuti: Roufignac

Býci: Altamira

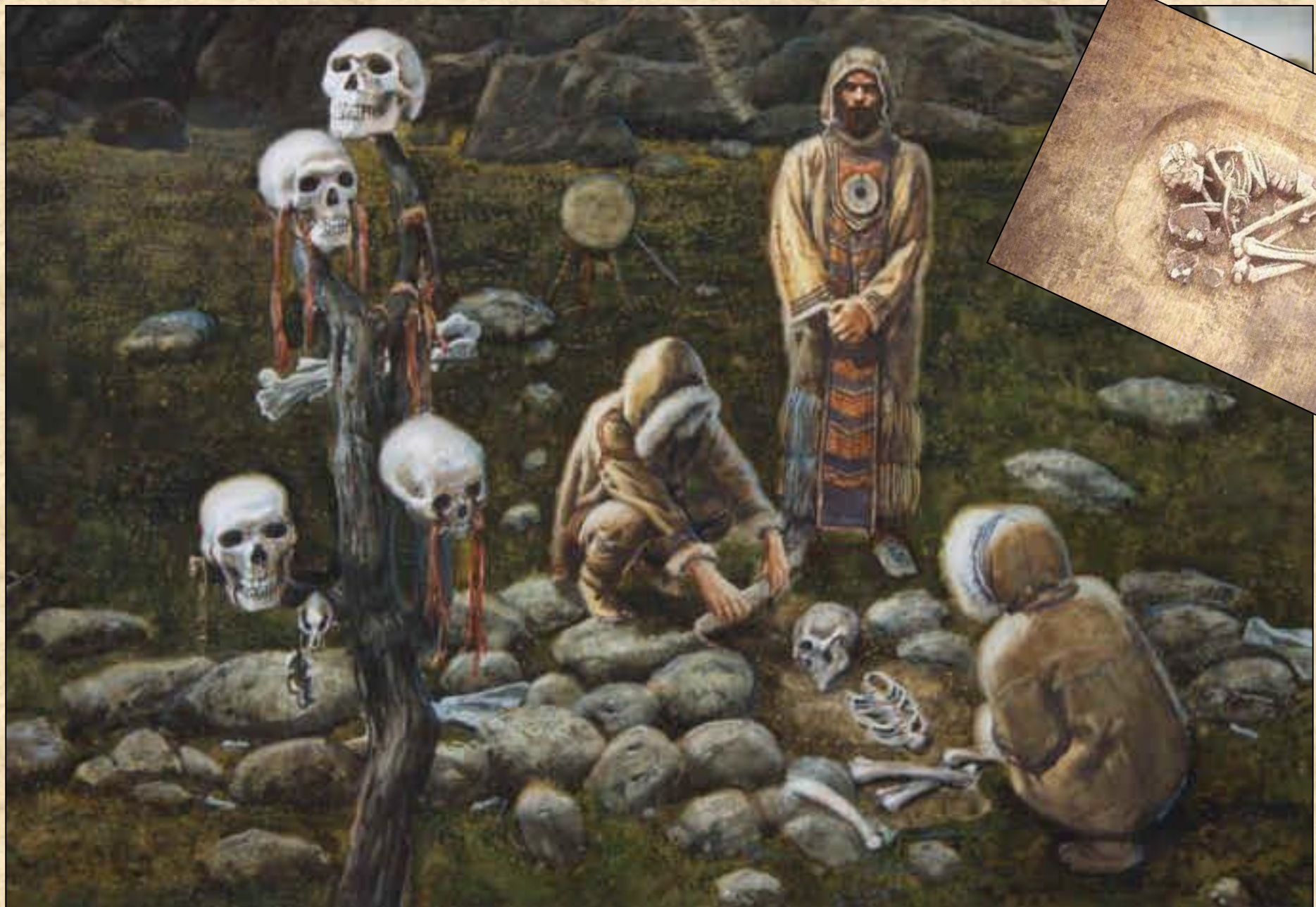
Kult medvěda / Francie, oblast Montespan

Zrod magie

Pohřební ritus: poloha skrčence + další způsoby

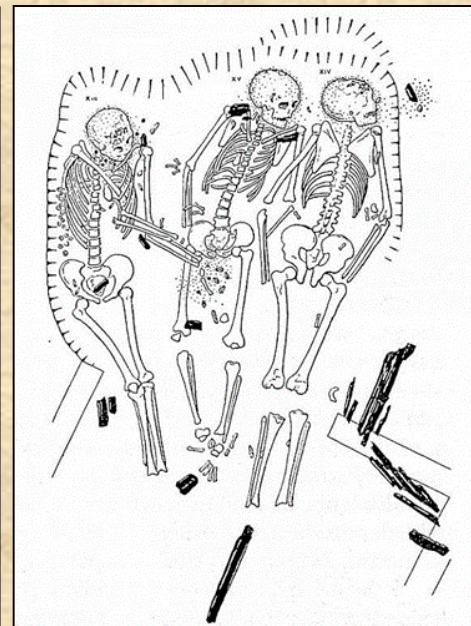
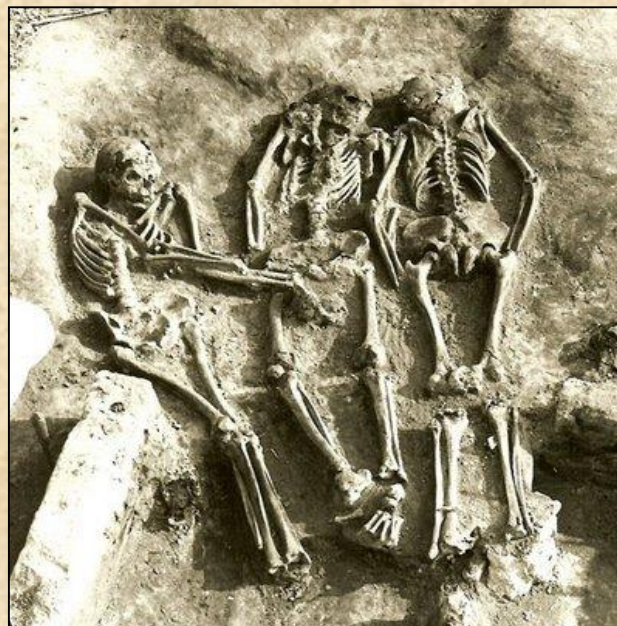
Poloha naznak s bohatou výbavou, Předmostí

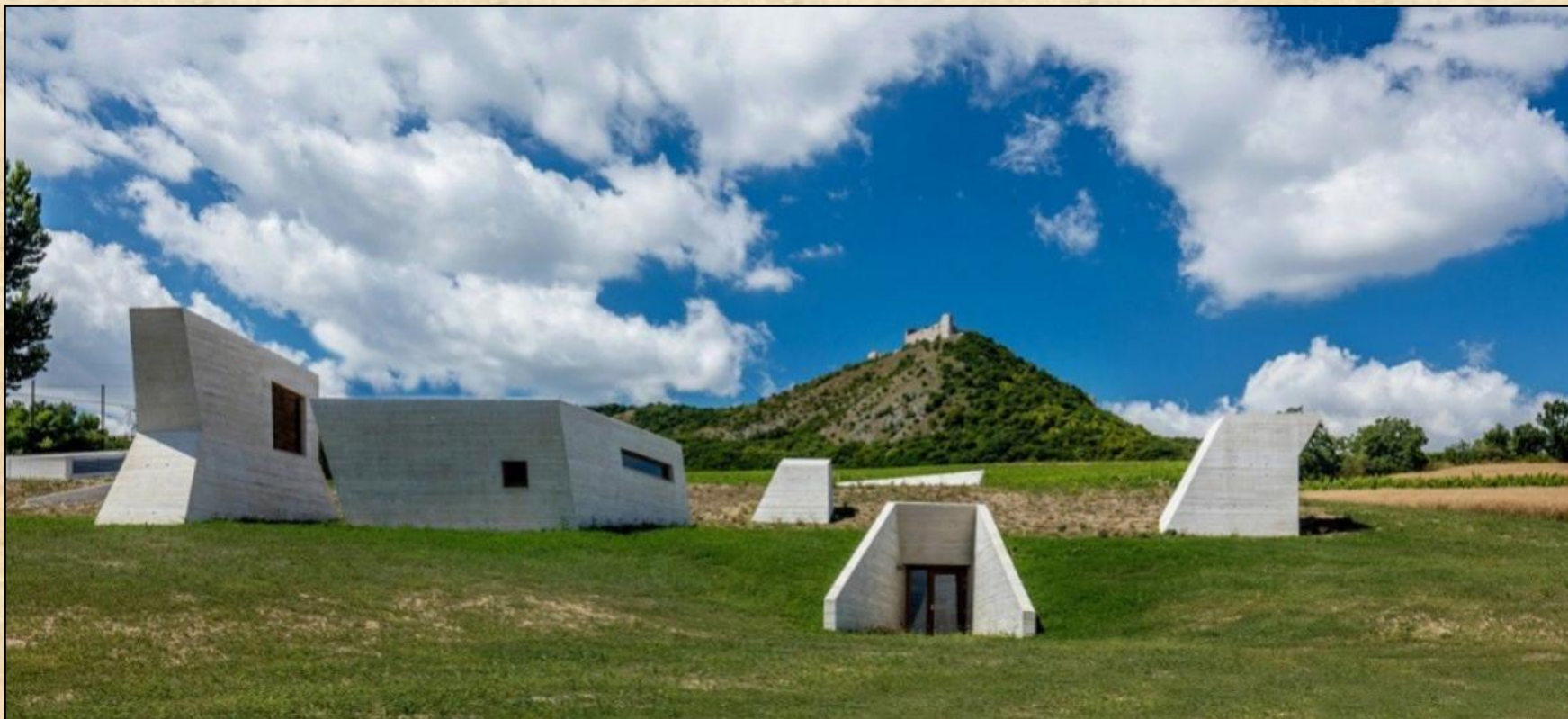
Ozdoby z mušlí, Itálie

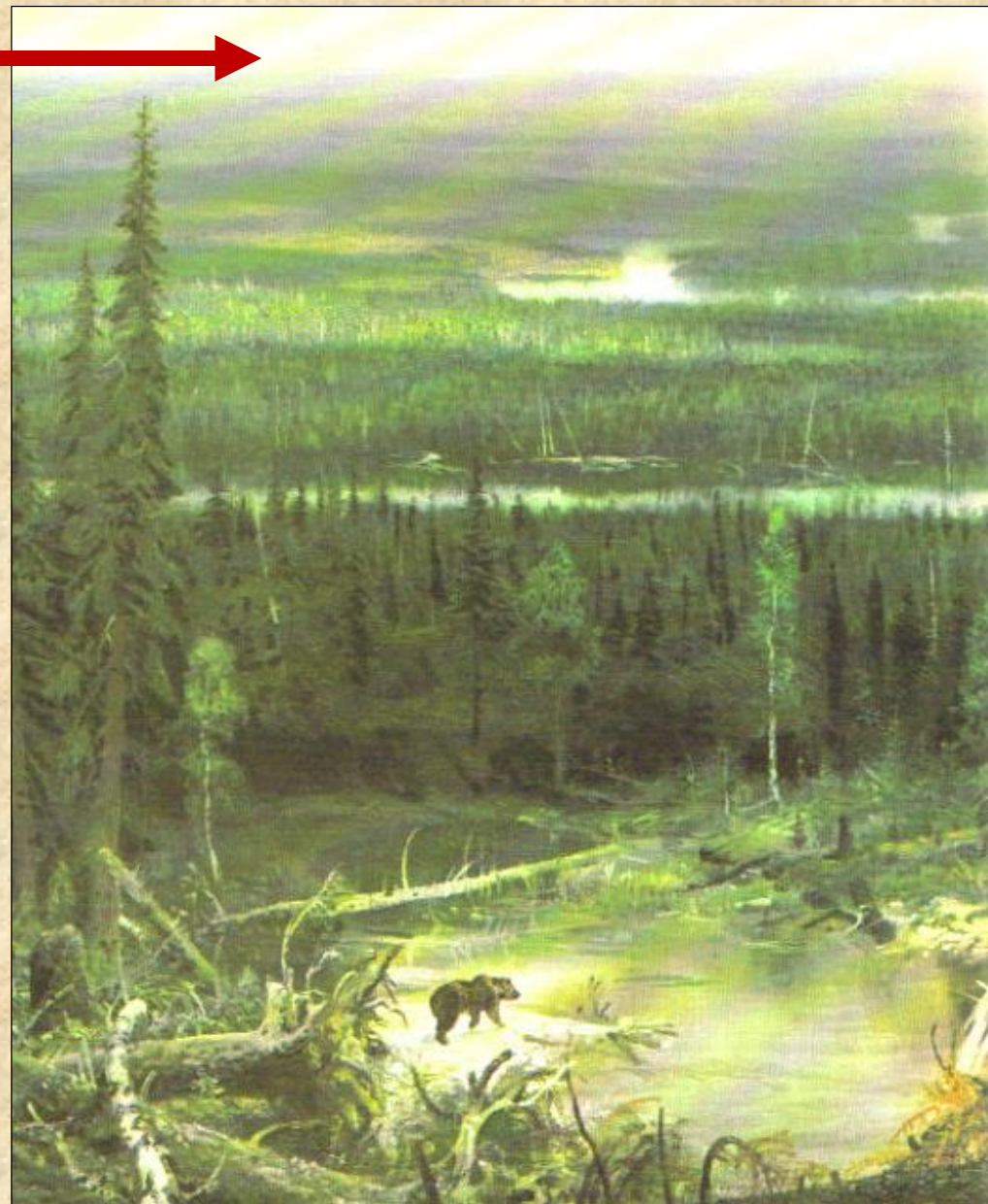
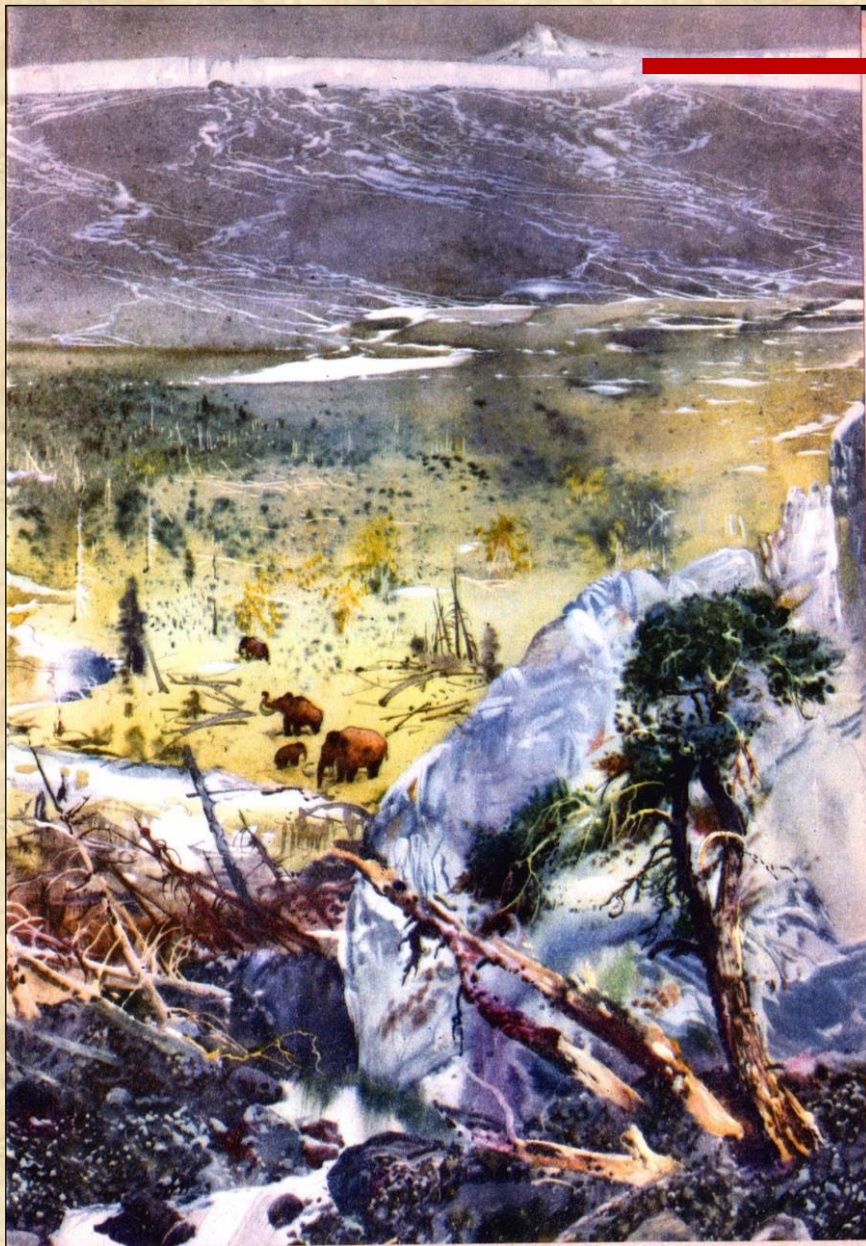
Dolní Věstonice, unikátní trojhrob, 1984 B. Klíma

Muzeum a archeopark Pavlov, 2016

Krajina v období 10 tis. BC

DOBA KAMENNÁ 3 miliony - 3 (2) tisíce BC

lithos = kámen (řec.)

starší doba kamenná - paleolit 3 mil BP - 10 tis. BC

střední doba kamenná - mezolit 10 tis. - 5 tis. BC

mladší doba kamenná - neolit 5 tis. - 3 tis. BC

pozdní doba kamenná - eneolit 3 tis - 2 tis. BC

